

Suplimentul DE CULTURĂ

15.000 lei
1.50 lei noi

Nr. 32 • 2-8 iulie 2005 • SĂPTĂMÎNAL REALIZAT DE EDITURA POLIROM ȘI „ZIARUL DE IAȘI” • APARE SÎMBĂTA • E-MAIL: supliment@polirom.ro

ACTUALITATE

Varujan Vosganian este noul „ministru de finanțe” al lui Manolescu, pag. 2

ROMÂNII E DEȘTEPTI

„Teste de tupeu: psiholog media” de Radu Pavel Gheo, pag. 3

ARS COQUINARIA

„Haleuri horror” de Adriana Babeți, pag. 4

Citiți-ne online la www.polirom.ro/supliment.html

Tudor Giurgiu, proaspătul președinte-director general al TVR:

„Nu mă voi transforma în păpușa nimănu”

„Nu mă voi însura pe viață cu instituția asta, e o probă și pentru mine. Am suficientă coloană vertebrală și sper să las câteva lucruri bune aici. Așa cum mă cunosc, o să continui să merg la Vama Veche, nu o să mă schimb în mod fundamental, chiar dacă prietenii îmi spun: «Dom'le, o să ai opt telefoane, patru secretare, nu o să mai putem da de tine». Nu cred că se va întâmpla asta.”

PAGINILE 8, 9

Cum exportăm România culturală

Sînt vedetele noastre culturale suficient de „vandabile” în afara granițelor țării pentru a ne propulsa pe piața culturală europeană? Ce valori ar putea exporta România în 2007 într-o piață liberă culturală? Răspund anchetei inițiate de „Suplimentul de cultură” Alex Savitescu, Adrian Schiop, Carmen Mușat, Ioan T. Morar, Radu Ciobotea, Cristian Neagoe și Constantin Vică.

PAGINILE 10, 11, 12

Umbra lui Elvis. La MAI

„Suplimentul de cultură” a găsit Centrul Cultural al Ministerului Administrației și Internelor (MAI) cu ușile de termopan larg deschise. Aveam și protecție, și eveniment. Scria negru pe alb: „Seara Tinereții. Șlagărul dragostei. Muzica, umorul și dansul se vor întâlni pentru a-ți oferi un program antrenant, susținut de membrii cercurilor artistice ale Centrului Cultural al MAI”.

PAGINA 3

LA LOC teleCOMANDA

de ALEX SAVITESCU

Yahoo!, măi, dragă animalule!

Președintele îi vede ca pe niște băgători de seamă la ore de maximă audiență. Niște guru, care n-au altă treabă decât să-și dea cu părerea despre orice, oricînd și oricît de mult doresc. Ziariștii cu apariții constante la ora cinei par să le stea multora în gît, îndeobște politicienilor (iar Băsescu va rămîne, întotdeauna și înainte de toate, un politician), care, chiar dacă nu recunosc, se simt deranjați că „alții” le „fură” eterul tricolor... (Pagina 5)

„Războiul stelelor”: Între părțile vechi și sit(h)-urile noi

Un articol de Iulia Blaga în
PAGINA 14

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:
de **LUCIAN DAN TEODOROVICI**

Încotro merge „locomotiva“?

Sondaje cu rezultate euforizante, festivisme ce ne trimit către concluzia că „e și grea, e și frumoasă viața de român“, dulci ironii pedisto-liberale, cu firescul feedback („Dacă Băsescu n-ar fi câștigat, azi P.N.L. era în opoziție“; „Dacă P.N.L. nu l-ar fi susținut, acum Băsescu ar fi fost la Primărie“), vise de mărire, P.D.-ul va câștiga de unul singur alegerile viitoare – toate aceste efervescente „aliante“ și multe altele ne dezvăluie o putere în pericol de a cădea în sindromul pesedist al aroganței, sindrom care a trimis, de altfel, P.S.D.-ul într-o bine meritată opoziție.

De fapt, deși senzația e că Alianța, în întregul ei, s-a lăsat furată de acest entuziasm în cele din urmă nu foarte justificat și, în orice caz, complet neproductiv, adevărata locomotivă e Partidul Democrat. Locomotivă a aroganței, locomotivă a unei inconștiențe politice care, pe termen lung, dacă nu se va lăsa cu grave urmări în partid, va avea consecințe neplăcute în ce ne privește pe noi, alegătorii ce am strâns din dinți, ne-am astupat urechile, am închis ochii la orice trimitere către „lepele mort“ numit Convenția Democratică și am votat, în 2004, cu urmașa cosmetizată a acelei alianțe de partide și formațiuni.

Spre deosebire de precedentul mandat al „forțelor democratice“, cum, într-o vreme, ne-am obișnuit să numim partidele ce au construit opoziția românească la tot ceea ce însemna emblema Ion Iliescu, în actualul mandat, democrații deveniți brusc și rușinos populari au un atu prețios și teribil: Traian Băsescu. Teribil pentru un P.N.L. care se vede deocamdată insuficient de abil – și neavînd foarte multe mijloace – pentru a contracara jocurile politice făcute cu binecuvîntarea Cotroceniului. Dar un P.N.L. care își exercită totuși, din ferice, un fel de drept de veto, precum cel, mai mult decît necesar, care pune barieră acaparării puterii serviciilor secrete de către președinte. Lupta pare a se da însă tocmai pentru a sufoca opoziția liberalilor, marcînd astfel disprețul fostului F.S.N. pentru valorile democrației, pe care și le afirmă, altfel, cu orice prilej.

Și mai trist devine tabloul general în momentul în care vedem că pretextul entuziasmului P.D. transformat în aroganță îl reprezintă niște sondaje de opinie relative, care îi situează pe democrați înaintea liberalilor în preferințele românilor. Ceea ce pare să nu mai intereseze pe nimeni e că acele sondaje dau în continuare ca prim partid în opțiuni, chiar dacă la diferențe mici, P.S.D.-ul. Un P.S.D. care, surprinzător poate, arată că știe să fie „de opoziție“. Că își asumă un destin politic fără schimbări de doctrină sau sciziuni oportuniste, mai mult, că, spre deosebire chiar de activitatea de pînă-n 2004 a celor două partide ce au constituit Alianța, e foarte activ, vine cu argumente, își expune tot mai mult liderii în media, înaintea propunerii și își activează membrii din teritoriu (gestul filialei clujene, spre exemplu, care a inventat un catalog stradal de dat note primarului Boc merită el însuși o notă bună – reacția arogantă, zeflemitoare a actualului președinte P.D., pe de altă parte, reprezintă deja o corigență).

În loc să se îmbete cu iluzia dată de sondajele de opinie, anume că vor stăpîni țara alături Traian Băsescu, eventual scăpînd pe viitor și de „balastul“ liberal, domnii Boc și Videanu ar putea să privească „în jos“, cum cred domniile lor, tocmai către acest nou P.S.D. Și să se gîndească apoi la faptul că, prin moțiunea lor popular-opportunista, i-au dat o șansă imensă de a nu se pierde prin istorie, mai mult, de a se afirma ca unic partid de stînga. Ceea ce, peste trei ani și ceva, eventual și mai repede, s-ar putea constitui într-o culpă uriașă. Una care, e adevărat, nu de sondaje va fi relevată, ci, la momentul respectiv, de alegători reali.

Revista „Orizont“, într-o nouă prezentare

Revista „Orizont“ de la Timișoara a apărut în această lună cu formula grafică și cea editorială schimbate. Astfel, am descoperit o publicație mult mai dinamică și mai bine ilustrată decît pînă acum. „M-am născut cu ideea fixă să fiu scriitor!“, ne anunță de pe prima pagină Ioan T. Morar, autorul recent lansatului roman *Lindenfeld*, apărut la Editura Polirom. La mijloc de revistă descoperim dialogul Adrianei Babeți cu Mihai Șora, intitulat „Un cer unic la marginea Timișoarei“. „Ineditul“ Paul Daian face o mărturisire cititorilor „Orizontului“: „Sînt gata să mă sinucid pentru poezie!“.

Varujan Vosganian, noul vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor

„Situația financiară a Uniunii este critică“

Varujan Vosganian va fi mîna dreaptă a lui Nicolae Manolescu la conducerea Uniunii Scriitorilor din România (USR). În urma votului de luni, 27 iunie, Consiliul Uniunii, format din reprezentanții filialelor, l-a ales pe Vosganian în funcția de vicepreședinte al USR, pe baza programului său de redresare financiară a organizației. Vosganian a prezentat la început de mandat cîteva dintre soluțiile sale manageriale: „În primul rînd, este vorba de o bună administrare fiscală a timbrului literar, apoi de administrarea sistemului de achiziții reglementat la ora actuală prin Legea pentru promovarea culturii scrise. Al treilea punct se referă la încheierea unor parteneriate cu mediul de afaceri pentru organi-

zarea de lecturi cu plată ale scriitorilor. Pînă în septembrie, voi analiza toate oportunitățile de finanțare de la Uniunea Europeană și Ministerul Culturii și Cultelor. Nu în ultimul rînd, voi face un inventar al posibilităților de a mări drepturile de autor ale scriitorilor“. Vosganian crede că Uniunii ar trebui să-i revină și banii reprezentînd 0,4% din profitul net anual al Loteriei Naționale, care acum sînt gestionați de Ministerul Culturii și Cultelor pentru programul de achiziții de carte pentru bibliotecile publice. „Uniunea a contractat mai multe credite, care trebuie rambursate. Situația financiară din prezent ar putea fi descrisă drept critică“, a mai adăugat noul vicepreședinte al USR.

Poetul Varujan Vosganian ar dori să redreseze din punct de vedere financiar Uniunea Scriitorilor din România

Contestația celor patru candidați la șefia USR a fost respinsă

Consiliul Uniunii Scriitorilor din România (USR) a respins contestația depusă de patru candidați învinși la alegerile pentru președinția organizației: Victor Frunză, Cezar Ivănescu, Grișa Gherghei și Carolina Ilica. Cei patru au contestat în urmă cu o săptămînă legalitatea alegerilor, pe motiv că nu s-ar fi desfășurat statutar, Conferința Națională, la care Nicolae Manolescu a fost votat președinte, fiind organizată de președintele interimar, Nicolae Breban, și nu de Consiliul USR. Ca răspuns, noul Consiliu a respins cu unanimitate de voturi contestația „ca fiind lipsită de temei statutar“.

Ministerul Culturii face licitație pentru Tîrgul de Carte de la Frankfurt

Ministerul Culturii și Cultelor (MCC) organizează licitație pentru a desemna asociația profesională care se va ocupa de organizarea standului României de la Tîrgul Internațional de Carte de la Frankfurt. Una dintre organizațiile interesate este Asociația Editorilor din România (AER), care s-a ocupat și de organizarea standului național la Salonul de la Paris. Doina Marian, directorul executiv al AER, a declarat că asociația pe care o reprezintă s-a înscris deja la Tîrgul de Carte de la Frankfurt cu un stand de 96 de metri pătrați, iar licitația va desemna doar constructorul acestui stand. Cu toate acestea, Marian consideră că asociația câștigătoare a licitației ar trebui să se înscrie ea însăși la tîrg, pentru a se preveni încurcările birocratice. „În caz contrar, deadline-uri importante în ceea ce privește organizarea efectivă a standului sînt depășite“, precizează directorul AER.

Ediția de anul acesta a Tîrgului de Carte de la Frankfurt are loc între 19 și 23 octombrie, iar termenul limită al licitației este 20 iulie.

Centrul Dansului s-a stabilit la Teatrul Național

Situația incertă a Centrului Național al Dansului București (CNDB) a fost, în sfîrșit, clarificată. CNDB a primit în administrare pe perioadă nedeterminată spațiile din clădirea Teatrului Național, care-i fuseseră atribuite la înființare, și a căpătat o sală în plus. Inițial aceste spații fuseseră acordate pe o perioadă de zece ani. În plus, instituția primește în administrare și Sala Rondă situată la etajul IV, care va găzdui spectacole de dans contemporan.

Centrul Național al Dansului București a fost creat în iulie 2004 pentru a rezolva problema lipsei unui spațiu de repetiții și reprezentații de dans contemporan în capitală. Abia în martie 2005 i s-au pus la dispoziție sălile cuvenite, iar pînă în prezent nu a avut aprobate cheltuielile de capital necesare.

<http://www.cartearomaneasca.ro>

A fost actualizat site-ul Cartea Românească

Editura Cartea Românească are un site actualizat zilnic: www.cartearomaneasca.ro. Apariția acestei noi versiuni face parte din programul de relansare al editurii, inițiat de către Polirom. Aflat într-o fază intermediară pînă la (re)lan-

sarea oficială a Cărții Românești (din toamna acestui an), site-ul conține titlurile disponibile în prezent în librării, cu descrierea acestora, coperta I și datele tehnice. Pe pagina de start se regăsesc noutățile editoriale și cele mai vîndute cărți ale ultimei perioade.

Cei care accesează site-ul au și posibilitatea de a comanda online cele peste 60 de volume disponibile, cuprinse în 10 colecții. Autorii interesați să publice la această editură pot găsi pe site un formular pentru oferta de publicare.

Editura Cartea Românească a fost înființată în 1919 și reprezintă cel mai vechi brand de carte din România. Ca deviză a avut „Promovarea scrisului ro-

mânesc“. Desființată în 1948 de primele „epurări“ comuniste, Cartea Românească se va reînființa în anul 1970, ca editură a Uniunii Scriitorilor din România, sub conducerea și patronajul literar al lui Marin Preda, care i-a rămas director pînă la prematura sa încetare din viață în 1980. Pînă în 1989 a dominat piața culturală românească, publicînd peste 5.000 de titluri într-un tiraj total de peste 10 milioane de exemplare. Au urmat la conducerea editurii romancierul George Bălăiță și Magdalena Popescu Bedrosian.

În luna mai 2005, editura este preluată în administrare de către Editura Polirom. În iunie a fost numit un comitet director compus din Nicolae Manolescu, Mircea Mihăieș și Silviu Lupescu.

Seară de neuitat la Centrul Cultural al Ministerului Administrației și Internelor

Umbră lui Elvis. La MAI

Ce face un copil cu cheia de gît sîmbătă după-amiază într-un oraș pustiit de căldură și noxe? Probabil că se joacă în fața blocului. Ceea ce trebuia și eu să fac, nu să merg brambura prin oraș, în căutare de evenimente culturale. Mă simțeam ca Istodor în încercarea de a descoperi imbecilul-șef din vreun oraș, din vreo comună sau închisoare. Și, cum de obicei cei care garantează pentru siguranța acestor locuri („și ne ocrotește“, Andrieș dixit) sînt mereu la post, am găsit Centrul Cultural al Ministerului Administrației și Internelor (MAI) cu ușile de termopan larg deschise. Aveam și protecție, și eveniment. Sau cel puțin așa am crezut, alături de țincii cu cheia de gît veniți la show.

Constantin Vică

„E o muzică populară deosebită. Chiar și Maria Tănase.“

Am ajuns la fix, cu ghidul cultural în mînă. Unde scria negru pe alb: „Seara Tineretii. Șlagărul dragostei. Muzica, umorul și dansul se vor întîlni pentru a-ți oferi un program antrenant, susținut de membrii cercurilor artistice ale Centrului Cultural al MAI“. Am intrat, dar doi tipi cu casketa pe cap au zis: „Acișea e spectacolul“, dar mai încolo“. Mai încolo m-am pus frumos pe băncuța unui parc vangelizat, urmărind natura umană în toate profunzimile ei: o fată cu un lanț din buric, trei copile afîrnate de niște eșarfe, un tip supergrăsuț care se întretinea cu-o bătrînică, o doamnă strigînd în telefon adresa spectacolului, un domn fan Savoy cu bentița obligatorie pe cap și mulți alți obișnuiți ai locului. Bătrînica, picată acolo dintr-un basm prost, îl vrăjea pe tipul grăsuț: „Eu vin des aci, că e o muzică populară deosebită. Chiar și Maria Tănase“. La un semn s-au deschis portile și mulțimea a năvălit în sală. Mi-am ales locul acolo unde pe bec scria *iesire*. Degeaba, ușile erau închise.

Mamaia și Michael Jackson

Vă aduceți aminte de felul ăla în care se dansa în *Liceenii*, ultimul episod? Sau poate cum

apăreau niște fete pe scenă la Mamaia și se mișcau în ritmurile anilor '80? Așa a început *Seara Tineretii*. Cu un tip care l-a îngenuncheat pe Michael Jackson prin mișcărilor debordant-mecanice, prin aerul de MTV prăfuit. Dar povestea e de-abia la început. Michael a putut fi regăsit la MAI la fiecare intermezzo coregrafic, fie că erau cele trei fete cu eșarfă care, prin mișcărilor lor sexualizate, l-ar fi încins oricînd pe alb-negrul iubitor de copii, fie cei patru băieți de cartier, cu pălăriile albe pe ochi, mișcări bune de-un videoclip pe Atomic TV în '97. Combinații de rock, pop, breakdance și multă transpirație au inundat scena la fiecare așa-zis dans.

Șlagărul Dragostei, cum plini de patos și-au numit spectacolul. Pe la început, după ce primul Michael și-a demonstrat abilitățile, au apărut pe scenă o doamnă tip Heidi și un nene tip Familia Bundy plus Familia Flinstone plus Familia Simpson plus Familia Adams. Cum singuri au recunoscut-o, erau căzuți din peliculele de la Fox Kids. Iar căderea s-a nimerit în „templul artei“ – numele de acoperire al Centrului MAI. Un templu în care nimic nu e desuet. Iar cine nu e kitsch nu e deloc. Ce căutam noi în sală? Ceva legat de programul de democratizare al poliției. Trebuia să votăm cîntecul care să devină melodia de heavy-rotation din mașinile de poliție ale țării. Adică șlagărul verii, care vară e plină de dragoste –

Tinerii pe cale să devină polițiști se dau în spectacol săptămînal, sperînd să ajungă cîndva vedete și altundeva decît la „Observator“

unde vedeți voi incoerența logică?

„The King“ la Căminul cultural din București

M-am implicat afectiv în concurs. Am admirat și am votat, mi-am făcut clasamente, am avut dileme. Prima dilemă – și probabil cea mai grea: cine e adevăratul Elvis? Cînd l-am văzut prima oară, era gras, cu o voce gravă, cînta la sentiment și se mișca puțin. M-am bucurat, știam că trăiește și că le spune exact ca pe vremuri. Apoi a venit din nou, de data asta era dinamic, subțirel, dădea din picior tot ca pe vremuri, înfierbînta inimile fetelor din sală, una chiar scria de zor un SMS: *Mă uitasei, nu-i așa? Știam eu... Aveam doi Elviși și eu eram unul singur. Probabil era unul și același, surprins în două*

instanțieri repetate ale identității sale. Ceva ca la filosoful Quine, care nu a venit la spectacol.

Am avut de ales între șlagărul *De-ar fi să vii* și hitul de succes *Never Be the Same Again*. Sau între o fată care s-a pupat cu toată sala și alta care a stat fier-beton tot timpul cîntecului. Un alt moment, în care voiam s-o chem pe doamna Mihaela Miroiu, dar și pe băieții de la Accept, au fost interminabilele glume cu homosexuali, femeile la cratiță („Care e femininul la *tolănit c-o bere în fața televizorului?* În picioare la cratiță“ – a sunat una dintre glume), nebuni care au nevoie de psiholog etc. Cea mai tare a fost de departe apariția unui politician deghizat în politician care juca rolul unui, exact, naș de tren. Avea gesturile unui Garcea (bibliografia pe Pro TV), dar cu mult mai puțin rafinement. Și se chinuia să convingă că el nu e polițist. Așa cum ceilalți nu erau misogini, intoleranți, netalentați și lipsiți de umor. Iar în tot acest circ a picat numai bine un număr de iluzionism cu vreo doi porumbei.

După numărul cu porumbeii, îndopat cu Elvis și Michael Jackson la concurență cu două fete care au dansat dintr-un buric, după ce am ascultat trendul libertin-angoasat al muzicii ușoare din .ro, am ieșit tiptil din sală, unde un domn oarecare-n grad își fuma țigara liniștit lîngă *fumatul interzis*. Am lăsat în urmă 200 de oameni care se tratau la focul mic al culturii populare. Am lăsat în urmă 200 de ani la porțile Orientului.

ROMÂNII E DEȘTEPTI
de RADU PAVEL GHEO

Teste de tupeu: psiholog media

Dacă aș avea tupeu (și studii de psihologie), cred că m-aș arunca cu capul înainte direct în meseria de psiholog TV. Din cîte am văzut pînă acum, e locul în care poți spune aiureli fără să riști mare lucru. Cel mai tare mi-ar plăcea să fiu psiholog sexual – sau sexolog – de televizor și să le explic oamenilor cum se creează o legătură amoroasă stabilă și înflăcărată. Atragi atenția și interesul unei grămezi de domnișoare frumoase și naive, care chiar te cred. Cine știe ce poate ieși de-aici? Presupun că psihologii aștia sexuali de la televizor au întotdeauna la ei și vreo cutie cu prezervative, că teoria fără praxis e ca roata fără axis (cum scria undeva Luca Pițu).

Dacă ați decelat nu știu ce tentă ironică în rîndurile de mai sus, îmi cer iertare. Sînt convins că meseria de psiholog e una extrem de onorabilă și necesară. Ghinionul face că rarele mele contacte cu inși din branșă n-au fost din cele mai bune. Am avut un profesor care cred c-ar fi făcut o figură bună la televizor. Curs după curs, ne surprindea cu ceva nou: ba ne explica felul în care el și cu cîte vreun coleg cu cîmp energetic puternic scoteau scînteii cînd dădeau mîna, ba ne explica de ce poartă ochelari fumurii – ca forța privirii lui să nu ne arunce într-o transă hipnotică –, ba ne sugera că are calități telepatice... Mai tîrziu am cunoscut cîțiva studenți la Psihologie, din care o bună parte aveau probleme la mandsardă: accese de isterie, crize de plîns, reacții exagerate sau distorsionate... Dădeau impresia că au venit la facultate ca să învețe cum să se vindece.

Sigur, am cunoscut și psihologi extraordinari. Dar nu la televizor. Nu știu cum își aleg televiziunile psihologii de serviciu, fiindcă unii par a fi vecinii vreunui cameraman sau reporter. Poate vă amintiți că în primăvara asta, cînd cu rîpirea celor trei ziarști români în Irak, împreună cu ghidul lor, pe aproape fiecare post TV a apărut la știri cîte un psiholog chemat să explice cam ce sugerează atitudinea celor patru în benzile video trimise de răpitori. Doamne, ce era la gura lor! Ba că privirea reporteritei Marie-Jeanne sugerează o vinovăție ascunsă, ba că ochiul ei drept sugera nu știu ce mesaj tainic, ba că mîinile cameramanului Sorin Mișcoci spuneau una, ba că umerii lui Munaf sugerau alta... Am remarcat și obsesia psihologilor legată de poziția brațelor, mai ales dacă le ține cineva încrucișate pe piept sau își apucă umerii cu ele. *Întotdeauna* sugerează o teamă de a înfrunta lumea, o nevoie de retragere în sine, timiditate, frica de ceilalți. Cum apare unul cu brațele încrucișate pe piept, cum răsare și-un psiholog cu placa gata pregătită. Și, cum stau și eu adesea așa, mai ales cînd mi-e frig și vreau să-mi încălzesc umerii cu palmele, am început să intru la idei. Oare, tot încălzindu-mi umerii, nu risc să devin autist?

Însă, cum spuneam, sexologii TV sînt cei mai simpatici. L-am auzit pe unul povestind cum l-a vindecat pe-un fotbalist de-o obsesie periculoasă. Cînd făcea sex, bietul om avea impresia că e pe stadion și marchează (bărbații englezi chiar așa și spun cînd e vorba de cucerirea și penetrarea unei tipe: *I scored*, „Am marcat“). Ca urmare, dădea din mîini, din picioare, din alte cele, și își tot lovea soția în timpul actului sexual. Noroc cu neena sexologul... Acum, serios: cum Dumnezeu se mișca fotbalistul ăla cînd făcea sex și se credea pe stadion? N-am văzut nici un fotbalist care să marcheze mișcînd ritmic din solduri și nici nu-mi pot imagina cum e să dai din picioare, urmărind o minge imaginară, și să mai păstrezi contactul – sau cuplajul – cu o femeie. Dar, după cum spuneam, eu n-am studii de specialitate.

Sexolog media... Asta e cea mai tare slujbă. Sex, știință și popularitate. Mă mai vede și mama la televizor. Dar dacă n-am învățat...

Site-ul MAI conține informații despre manifestările Centrului Cultural al Ministerului

MIX 100.6 **Radio România**

ROMÂNIA LA RAPORT
cu Carol Sebastian
Un dialog în FM în care
întrebările nu rămîn fără răspuns
ORA 17:00 și 20:00*

mesaje la: romanialaraport@infomix.ro

*De luni până vineri, 17:00 la 21:00 în direct și o dată la 17:00 la 19:00 în emisiune

ARS COQUINARIA
de ADRIANA BABEȚI

Haleuri horror

La 35 de grade, un singur gând ni s-a înfipt luni spre prînz în țeastă și ne-a sfredelit cogitarea, precum un cui înroșit: cum să ne scoatem cititorii din moleșeală. Cum să-i înfrigurăm nițel într-o molcomă rubricată culinară, unde totu-i tihnit pînă la ațipel. Am stat și ne-am perpelit îndelung în vreme ce înaintam ca un spărgător atomic prin Piața Iosefin, cu un rucsac *Old Navy* agățat pe piept și cu cinci plase bălăngănite în mîini. Leoarcă de nădușeală și neputință, cu privirea păienjenită și creierii goi, am tresărit precum un matroz la strigătul *pămînt!* auzind ce-i spunea ațîțat un flăcău altui flăcău în fața noastră: „Băi, le-am făcut mucii hățuri cu Lăpu! Am băgat la greu poanta cu haleu' horror... știi ce zic: aia cu capetele de boieri la tavă-n piramidă. Nouă am luat! Hai că fac cînste c-o bere!”.

Yes-yes-yesss! Salvarea salvărilor. Deodată vin spre noi brize răcoroase de la taraba cu langoși și mititei, fum cu aromă de Cerruti 1881, ochii ni se limpezesc, mintea devine zglobie, pasul săltăreț, inima ușoară. Ni-s glonț acasă-n bibliotecă, la cronicari și Dimitrie Cantemir, la Negruzzi și Odobescu, la *Călători străini despre țările române* la Matei Cazacu ș.c.l., unde-s de găsit povești cu ghiotura despre ospețele horror de la prietenoasele curți românești. Se sparie gîndul, se încrețește pielea, se scurg fiori reci pe șira spinării numai citind cită-nchipuire, cită artă și zel s-au scurs peste chiolhanuri: dinți zobiți, limbi tăiate, descăpățînări, pușcături în frunte, țepuiri măiestrite.

Să-ncepem cu Mihnea Vodă cel Rău al lui Odobescu și cu ospățul pe care-l dă el boierilor cîrtitori, într-o temerară și foarte timpurie încercare de *edible art* (mersi, Dana; pentru cine nu s-a prins: artă manjabilă). Cuparul aduce pentru vodă potirul de aur, păhărniceii le toarnă boierilor vin, vodă gargarisește text îndurerat și filosoficesc despre toate cele deșertăciuni ale lumii. Vin medelnicerii și pun pe masă, în sahană de argint, un „morman de pilaf alb și fumegos”. Boierii își iau pe rînd cu lingurile cîte-o porție. „Însă abia apușeră să ia în gură și s-amestece, cînd toți, strîmbîndu-se ca de durere de măsele, aduseră mîna la gură și-și scuipară pe tipsii dinții lor împreună cu boabe de mărgăritar”.

Să dăm apoi bice cu Doamna Chiajna, care – după modelul Lăpușneanului, la numai doi ani de la măcelul moldovenesc, pune și ea de-un măceluș în 1567, dînd o lovitură de moarte boierilor răzvrățitori și un avînt precoce artei de tip *performance*. „Urmînd pilda de curînd dată de către Domnul Moldovii, Alexandru Lăpușneanu, ea adună la un ospăț pe Radu, logofătul din Drăgoiești, pe Mihnea din Bădeni [scl: de totului tot, opt boieri mari și lați, n.n.] și le tăie capetele”, zice tot Odobescu.

Dar marea operă, nemurită într-o nuvelă în care sfinție laolaltă trei etape ale literaturii române, e semnată de Alexandru Lăpușneanu. Iacă ce scrie Negruzzi: „În Moldavia, pe vremea aceea, nu se întrodusesese încă moda mîncărilor alese. Cel mai mare ospăț se cuprindea în cîteva feluri de bucate. După borșul polonez, veneau mîncări grecești ferte cu verdețuri, care pluteau în unt; apoi pilaful turcesc și, în sfîrșit, fripturile cosmopolite [...]”. Ce urmează, se știe prea bine. După borșul polonez și mîncarea grecească, se sare peste pilaf și friptane direct în *happening*, unde oamenii mării-sale performează profesionist. Cît ai zice pîs, boierii și slugile sînt trecuți prin fier, în timp ce mulțimea prostovană, precum o „idră cu multe capete”, îl tranșează pe Moțoc. Apoi se revine în sala ospățului, masa e strînsă și tacîmurile ridicare. Lăpușneanu dă poruncă să se taie capetele celor 47 de boieri și să li se arunce trupurile pe fereastră. Urmează un *head-building* plin de ingeniozitate și nerv, în deplin respect al ierarhiilor: „După aceea, luînd capetele, le așază în mijlocul mesii pe încet și cu rînduială, puînd pe ale celor mai mici boieri dedesubt și pe ale celor mai mari deasupra, după neam și după ranguri, pînă ce făcu o piramidă de patruzeci și șapte căpățîni. Virful căreia se închia prin capul unui logofăt mare”. Cu sangvinolente zvîcniri de *action painting* timpuriu pe murii cei bătrîni, dar și pe pardosea, secvența se încheie ca într-un joc piramidal, cu leșin.

Năbădăiosul lăpușnean ne pare a fi însă dulce copil în comparație cu Tepeș Vodă, despre ale cărui desfătări gastronomice cu extensie *land art* în Țara Românească și străinătăți vom face vorbire în august, ca să ne înghețe tot sîngele în vine.

Regina pe care America nu a avut-o niciodată

CASIANA IONIȚĂ

„Președintele este un omuleț slab, sec, cu o față de ceară, cunoscut pentru cît este de mut. Ea este brunetă, vivace și foarte prietenoasă. El vorbește cu propoziții scurte, ca și cînd cuvintele i-ar face rău. Este cel mai sec, mut și lipsit de emoție lucru ce a fost făcut vreodată, dar, cu toate astea, are un fel de scînteie în ochii lui mici și un fel de văr îndepărtat al unui zîmbet în colțul gurii. Vivacitatea ei compensează tăcerea lui de lemn.” Omul „cel mai mut din lume” este președintele american John Calvin Coolidge. Iar cea care face asemenea aprecieri tăioase este nimeni alta decît regina Maria a României, scriind după ce întîlnise familia prezidențială în timpul vizitei sale în Statele Unite în 1926 (*America Seen by a Queen*, Fundația Culturală Română, ed. de A.S. Ionescu, 1999).

În stilul caracteristic jurnalului său de călătorie, regina Maria completează apoi descrierea cu impresiile bune provocate de amabilitatea familiei Coolidge. Oricît i-ar satiriza pe cei ce nu îi fac o impresie prea bună, regina are grijă de obicei să adauge cîteva remarcă diplomatice în jurnalul scris în engleză, limba sa nativă.

Venită în Statele Unite pentru a inaugura sala românească a muzeului Maryhill, regina Maria are un program clar stabilit de cei ce o însoțesc pe ea și pe cei doi copii ai săi, prințesa Ileana și prințul Nicolae. Un traseu făcut vreme de cinci săptămîni cu trenul său special, ce străbate Statele Unite de la est la vest și o parte a Canadei. Primirea îi este peste tot la fel de pompoasă, „demnă de un adevărat suveran”, după cum notează deseori cu mîndrie.

Deși sînt anii '20, descrierea voiajului sună foarte cunoscut. Regina are în permanentă un polițist lîngă ea, fotografia o urmărește pretutindeni și este mereu rugată să dea autografe. Reușește cu greu să meargă la cumpărături, dar tot ajunge la bijuteriul Cartier și la două sedințe cosmetice la Elisabeth Arden. Și este imposibil să vadă altceva decît ceea ce îi este arătat cu programări prealabile.

Femeia Războinică și Steaua Dimineții

America i se arată așadar reginei Maria într-o cutie frumos împachetată. Chiar și întîlnirile cu niște triburi de indieni din rezervații par a fi momente regizate. În Mandan, Dakota de Nord, este primită ceremonios în fața corturilor tribului Sioux. Indienii poartă ținuta de război, ceea ce o face să își amintească

poveștile copilăriei despre pieile roșii, iar dansul lor războinic îi pare a semăna cu Călușarii. După ce rostește un discurs în limba lor, șeful tribului îi oferă penele sale de războinic reginei și, menționînd atitudinea ei din timpul războiului mondial, o declară „Femeia Războinică”. Regina este apoi purtată într-un cort pe o piele de bivoliț, iar acolo, în semn de respect, schimbă sînge cu șeful tribului după ce au fost întepați cu un ac. La rîndul ei, regina le oferă indienilor broderii românești.

În Spokane, un alt trib de „piei roșii” a fost adus pentru a dansa și a le oferi cadouri. Prințesa Ileana a fost numită „Pasărea Roșie”, iar Nicky, „Volbura Albă”. Indienii aceștia sînt „o rasă stranie, fascinantă”, notează regina și își continuă vizita, doar pentru a remarca un pic mai tîrziu că americanii cu toții sînt ciudați, „ca niște copii mari”. În Glacier Park un alt trib, Blackfoot, le oferă un nou „show”. Regina primește iarăși o parură de pene și este numită „Steaua Dimineții”, în timp ce copiii se aleg cu noile nume de „Stăpînul Munților” și „Porumbel Frumos”. Și această scenă îi pare reginei stranie, dar de acum face parte din ciudătenia vestului Americii.

De altfel, nici convențiile sociale americane nu îi sînt mai familiare. Notează de nenumărate ori că viața mondenă americană este mult prea agitată și lasă prea puțin loc de intimitate. Ba chiar că felul în care familia prezidențială se lasă așteptată și apoi pleacă prima din încăperea ar fi foarte nepoliticos în Europa. Probabil că și regina este o apariție neobișnuită în această Americă. O lume cu regi improvizată, care este oricînd gata să o fotografieze, pe un tron încropit degrabă, să își adevărate, călătoare.

Indienii sînt „o rasă stranie, fascinantă”, povestește regina în jurnalul ei de călătorie

Fotografia reginei Maria pe coperta revistei „Time” din 4 august 1924

Suplimentul lui JUP

***, *America Seen by a Queen*, editată și cu o introducere de Adrian-Silvan Ionescu, ediție ilustrată, Editura ICR, 1999

HOMEPAGE, SWEET HOME
de **FLORIN LĂZĂRESCU**
flazarescu@yahoo.com

Conceptul de colină

M-am apucat într-o zi să număr cele șapte coline ale Iașului și nu prea mi-au ieșit. În baza cărui criteriu s-a stabilit că-s fix șapte? Dacă le iau pe cele mari, îmi ies prea puține. Dacă le iau și pe cele mici, ies prea multe. Mă rog, cineva să-mi dea definiția conceptului de colină, ca să înțeleg și eu. Pe de altă parte, m-am gândit că poate această numărătoare a fost făcută de strămoșii noștri preaînțelepți și de-atunci geografia orașului a mai suferit ceva modificări. Unele coline au apucat-o la vale (a se vedea Sărăria), altele s-au înălțat datorită ciocnirii plăcilor tectonice din zona Vrancea. În ultimă instanță, mă tem că au ieșit fix șapte de dragul mitului. Un oraș precum Iașul nostru nu se putea naște alandala, cum îl tăia pe el capul, ci musai trebuia să respecte modelul Romei. Altfel, nu s-ar mai fi putut numi „orașul culturii“.

Am făcut un scurt sondaj de opinie printre ieșenii de pe lângă mine și nici măcar unul n-a putut să mă lămurească. Am intrat pe Internet, în speranța că voi afla răspunsul. La adresa <http://www.laiasi.ro/c/despreiasi.htm>, de exemplu, unul dintre cele mai bune site-uri despre Iași. „Iașul oferă o imagine unică prin așezarea sa. Situat în N-E țării, se întinde pe șapte coline domoale, asemenea orașului Roma.“ Misterul se adâncește. Întii, ce e aia colină domoală? Apoi, de ce Focșaniul sau Simeria n-ar oferi și ele o imagine unică? Miti-zarea continuă: „Cine vrea să descopere Iașul va intra aici ca pe o imensă poartă a istoriei noastre. La Iași «fiecare piatră vorbește de trecut», prin numărul mare de mănăstiri, muzee, case memoriale. De aceea, putem spune că orașul Iași este un veritabil muzeu național, prin comorile de istorie și de artă pe care le are”. Nici pe www.primaria-iasi.ro/cultura.html, n-ai să găsești mai multă viață: „Capitala culturală a României vă prezintă bijuteriile sale: case memoriale, centre culturale, teatre, operă, filarmonică,

Iașul în 2005 (sus) și pe la 1788 (jos). Care sînt cele șapte coline ale orașului?

muzeu, monumente, biblioteci, mass media, toate conturînd o activitate de nivel internațional. Iașul este un puternic pol mass media care înglobează toate tipurile de media ale acestui secol. Prin caracteristica sa profund culturală, Iașul își recunoaște trecutul impresionant și își caută o direcție avantajoasă de dezvoltare.“
Avem niște „pietre“ de muzeu, niște „bijuterii“, o istorie „zbu-ciumată“. Ne mîndrim ipocrit că în Iași au trăit și s-au format oameni ca Varlaam, Dosoftei, Grigore Ureche, Miron Costin, Nicolae Milescu Spătarul, Ion Neculce, Dimitrie Cantemir, că tot de aici „s-au ridicat“ de-a lungul vremurilor Gheorghe Asachi, Mihail Kogălniceanu, Alexandru

Ioan Cuza, Vasile Alecsandri, Ale-cu Russo, A.D. Xenopol, Vasile Conta, Titu Maiorescu, Mihai Eminescu, Ion Creangă, Garabet Ibrăileanu, Mihail Sadoveanu etc. etc., că pe aici au pășit Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Alexandru Lăpușneanu, Vasile Lupu etc., dar atunci cînd e să vorbim despre noi nu reușim să depășim nivelul unui elev de gimnaziu, care-și scrie, în legea lui, compunerea pentru a-casă. Marele paradox al orașului culturii și al celor șapte coline e că nimeni nu poate să-ți explice clar de ce sîntem așezați fix pe șapte coline și de ce ne numim oraș al culturii. Înghițim pe nemes-tecate niște clișee. Apelăm, din comoditate, la termenul „cultu-

ră“ și la trecutul nostru glorios, fără să ne asumăm prezentul. Majoritatea site-urilor care prezintă Iașul se rezumă la un *copy-paste* după un citat al lui Nicolae Iorga. De aceea, vreau să fac un experiment. Vă provoc (în special pe ieșeni) să-mi spuneți, pe mail sau pe adresa redacției, care sînt cele șapte coline ale Iașului (fără să reproduceți textul din manual) și ce înseamnă pentru dumneavoastră traiul într-un oraș al culturii. Vă promit că o să reiau în această pagină răspunsurile cu miez. În caz contrar, mă voi mulțumi cu concluzia oferită de un link ce promite a fi „cel mai bun site despre IAȘI“, www3.info-iasi.ro/~scorpion/iasi/index.html: „Obiectul nu a fost găsit!“.

LA LOC teleCOMANDA
de **ALEX SAVITESCU**

Yahoo!, măi, dragă animalule!

Președintele îi vede ca pe niște băgători de seamă la ore de maximă audiență. Niște guru, care n-au altă treabă decît să-și dea cu părerea despre orice, oricînd și oricît de mult doresc. Ziariștii cu apariții constante la ora cinei par să le stea multora în gît, îndeobște politicienilor (iar Băsescu va rămîne, întotdeauna și înainte de toate, un politician), care, chiar dacă nu recunosc, se simt deranjați că „alții“ le „fură“ ete-rul tricolor. Meseria de „analist politic“, așa cum a aterizat ea cu barza americană pe pămîntul strămoșesc, de vreo zece ani încoace, se îmbrățișează, e drept, de multe ori, cu ridicolul și stupiditatea. Și asta pentru că în afara unei tagme selecte de vreo șapte-opt inși care chiar au cu adevărat a spune ceva de profunzime, restul fie fac scenarii aberante, fie croncăne aiureli pe tubul catodic, precum ciorile pe sîrmele de înaltă tensiune.

Și subsemnatul a fost adesea indignat de omniprezența acelorași mutre, seară de seară, pe sticla televizorului. Dar asta e o problemă personală; una e să îmi închid ușa de două ori și să-l înjur pe CTP dacă nu-s de-acord cu el (în regimul Băsescu), alta e să nu-i recunosc, aberant, clarviziunea care, de multe ori, deranjează confortul psihic; una e să am o simpatie „intraductibilă“ și „inexplicabilă“ pentru privirea de Giocondă și ochelarii cu iz intelectual ai lui Horia Alexandrescu (în regimul Iliescu-Năstase), alta e să cad în capcana de a-i admira „analizele“, de pe urma cărora eu unul nu am rămas cu absolut nimic esențial.

Emil Hurezeanu spune „frans“, în ultimul număr al revistei „Apropo TV“, că ține să fie plătit pentru aparițiile sale în calitate de invitat la alte posturi de televiziune. E o chestiune normală care, iarăși, multora le va pica greu – mai ales celor care cred că analiștii politici sînt supraoameni, justițiar care se îmbracă la culcare cu tricoul mulat al lui Superman. E o chestiune normală pentru că, revenind, nu oricine poate și trebuie să apară ca mama analistă Omida la jurnalele de seară ori la emisiunile din creierii nopții. E o chestiune normală, în definitiv, să vedem aceiași oameni comentînd evenimen-tele importante; anormale sînt aparițiile de tip otevist, unde te miri ce jurnalist de „investigație“ se dă rotund și atotcunos-cător și în problema răpirii ziariștilor, și în cea a cultivării roșiilor de seară.

Nu știu cîte dintre explicațiile la evenimentele ultimului deceniu, de cînd s-au născut public analiștii politici, mai sînt astăzi reținute de „boborul“ lui Andrei Pleșu. „Boborului“ i s-au întipărit însă cîteva semne puternice pe retină. Cel mai important și banal, în același timp: vesta cu multe buzunare și fermoare, purtată de Cristoiu și CTP.

Comunicarea mulțimii cu analiștii seamănă într-o cîtva cu dialogurile de pe Yahoo! Messenger: analiștii noștri au ajuns să fie asociați cu iconurile care sugerează diverse sentimente. Cînd îl vîd pe CTP, imediat gîndul mă duce la apariția lui Cristoiu – a lui Hurezeanu – Cît despre Iosif Boda și cei din categoria lui, sinapsele mi se blochează la –

VOI N-AȚI ÎNTREBAT, FĂRĂ ZAHĂR VĂ RĂSPUNDE

de **BOBO ȘI BOBI**

Editorial de sezon

A început sezonul estival, festival și cu toții ne lăsăm duși de val și de valuri. Valuri de căldură urmate imediat de valuri de ploaie și de inundații care fac va-luri. Valuri de concedii, de distracții, de stră-inătățuri (toată lumea care mă cunoaște vrea să fie prietenoasă și să mă ajute să înțeleg, odată pentru totdeauna, că o vacanță pe lito-ralul grecesc sau turcesc este mai ieftină și mai frumoasă decît o mizerie de vacanță la Mamaia, iar pe mine nu mă interesează). Va-luri de ochelari de soare, de antiperspirante, dar și valuri de transpirație, de tricouri trans-

parente. Valuri de valuri că a ars club Bam-boo și nu mai are unde să meargă „lumea bu-nă“ (zău așa, chiar în club Bamboo mergea toată „lumea bună“? – și care o fi acea lume bună, mă întreb, că eu cunosc cîtiva oameni de calitate care nu frecventau acea hrubă luxoa-să –, citez ce se spunea pe la programele de știri: „Toată lumea bună frecventa clubul“, deci mai rămîne restul lumii, care nu ar fi „bună“, adică asta înseamnă că ar fi „rea“ sau chiar ar fi „lume proastă“; în sfîrșit, e un concept care nu știu sigur ce include și ce ex-clude). Dar să revenim la valurile noastre și

să le menționez pe cele mai dorite: valurile mă-rii, pe care îmi doresc să le vîd puțin de a-proape și vă doresc și vouă valuri de litoral pe pielea care a stat as-cunsă de soare un an de zile. Valuri de soare și valuri de lume de orice fel și valuri de emi-siuni televizate aproape de valuri de mare și, într-o notă optimistă, vă spun: sper că sînt și valuri de dragoste în vara asta care ne în-văluie.

Pentru cei care sînt pe val, aveți grijă să rămîneți acolo, iar pentru ceilalți, urcați-vă dracului mai repede, că se sparge valul și un om fără val e un om nelalocul lui.

Bobo

Salutări de la Petrila

de **ION BARBU**

**DUMNEZEU SE UITĂ
LA NOI CU BINOCLUL**
de EMIL BRUMARU hobbitul@yahoo.com

Îmbujorarea genului epistolar

Mă simt îndatorat față de mărinișia galeșă a unei sensibile cititoare. Mi-a trimis acum douăzeci de ani o scrisoare delicată, mirosind a mixandre, acasă. Mă ruga să-i explic, observînd că sînt un încăpățînat cititor, cum îmi procur cărțile și, dacă le cumpăr, cum le depozitez. Mai am loc de ele în cameră? Nu mă sufocă? Nu mă strivesc sub teancurile din ce în ce mai mari? Mă grăbesc, ca întotdeauna, galant, să-i răspund rapid, cît nu se evaporează curiozitatea ei feminină. La mine douăzeci de ani e o nimica, un fleac, o... aia... o clipă mai lunguiată. Așa că mă așez prompt la masă și o liniștesc pe loc. Desigur, cu timpul, s-au adunat mormane peste măsură de înalte, de periculoase, abia reușesc să mă strecur printre ele ca să mă duc la toaletă. De aceea m-am gîndit să le vînd la anticariat, la kilogram... sau la metru, dacă erau așezate în rafturi. În felul acesta, mereu, cînd ies din casă, car cu mine niște sacoșe uriașe, stîrnind panică în jur, cea din mine fiind stopată de diazepame... (Diazepamele mi le procur numai cu rețetă și în cantități mici, să nu mă ademenească diavolul la excese ce mi-ar putea fi fatale. Odată, fiind în concediu, scăpat de supravegherea soției și a copilului, bucuros, era să mă sinucid, înghițînd un pumn de antinevralgice pe care le luasem drept vitamina C, lucru ciudat fiindcă, în general, știu ce-i o pastilă!) În felul ăsta, camera e mai suportabilă, dacă am fantezia să umblu cu bicicleta, umblu, nu mă oprește nici un obstacol. Dacă sînt deci prea multe cărțile, le car cu o roabă. Am o roabă de lemn pe care o foloseam înainte drept scrînciob pentru fetiță, atîrnînd-o, ingenios, de ramul unui copac foarte gros, ce-mi intra pe fereastra deschisă în dormitor, probabil un castan, zic asta deoarece din el cădeau niște bile cafenii, numerotate, rămînea cifra pe scăfirle cînd te pocneau, te simțai însemnat de Dumnezeu! Umplu roaba cu vîrf și mă duc pe Lăpușneanu... Oricum, chiar dacă nu iau roaba, înhăț cîteva tomuri, la împlinire (nu aleg, e mai nostim așa), și scîp de ele. Nu mă tocimesc mult, uneori le dau pe gratis... Odată am ajuns să-i „împing” eu niște zeci de mii anticăriței mofturoase... ca să-mi ia un pachet cu volume de versuri... numai clasici... versurile nu se cumpără... sînt păguboase... prind ciupercă de la nostalgie... îmbolnăvesc ungherele de romantism, lîngă ele se pupă pe gură clienții, se pipăie indecenți, exaltați, amețesc, e nevoie uneori de Salvare!... Tîpa zîmbea languros, învîrtind un lăntșor cu clopoțel pe deget... pe urmă s-a scărpinat cochet sub fiecare sîn ruinat dulce în puloverul de culoarea roșu-incendiu... Cîteva cărți însă, necesare, dragi, le-am fișat. Cum le știu aproape pe de rost, îmi e de ajuns să citesc foia și parcă aș lectura întregul. Apoi au început să mă deranjeze și fișele. Ocupau și ele un spațiu pe care l-aș fi dorit ozonat, frumos, cu plante înflorite exploziv în glastre. Atunci mi-a venit ideea să fac din toate fișele una singură. Memoria nu mă lăsase. Citeam hîrtia și în minte se derulau: *Război și pace*, *În căutarea timpului pierdut*, *Omul fără însușiri*, Kafka, Dostoievski, Mann, Gogol, Cervantes, *Enciclopedia Britanică*, *Pomicultura R.S.R.*, Eminescu în ediția Perpessicius, *Mersul trenurilor* dăruit de Absurdica, *Cartea de telefoane*, *Cartea noilor coduri ale străzilor din România* etc. Și iată că și fișuca aceea mă încurca teribil. O singură frază, dacă făceam un mic efort, era îndestulătoare. O frază? De ce nu un cuvînt! Un cuvînt?? De ce nu o silabă! O silabă??? De ce nu o literă! Și uite că am ajuns să condensez tot ce-mi place la nebulie în litera G. De ce G? Păi, ăsta era punctul G al lecturilor mele. Și de ce aș mai scrie litera? O pot ține minte! Da, G! E și ușor de memorat. G de la Gineta, nu? Oricine îi știe numele! Gineta dintr-a șaptea, eleva mai mare ca mine, pe care o iubeam cu disperarea celui dintr-a cincea... căreia i-am strecurat în palma umedă de emoție un raportor de aluminiu drept suvenir... și dînsa a surîs atît de tristă... de amăgită... de amînată-n fiori... În felul acesta, simpatică cititoare, am scăpat de înghesuială, stres, depresie... În camera mea sînt doar eu, umilul dumneavoastră „cerșetor de cafea”. Scrieți-mi. Răspund la fix. Unul dintre pseudonimele mele e *hobbitul*, da, *hobbitul* @yahoo.com.

A-ți conduce poporul spre limanul Ordinii

Romanul lui Alexandru Ecovoiu, *Ordinea*, îi poate surprinde pe cititorii romanelor sale anterioare, care s-au obișnuit cu spectacolul întâmplărilor variate și cu decorul cosmopolit al

acestora, căutînd și aici ceva asemănător. Scrierea nou apărută vorbește despre lumea contemporană, punînd laolaltă nemulțumirile fiecăruia dintre noi și edificînd cu ajutorul lor un monstru. Nu o

oglină a actualității realizează Ecovoiu în acest roman, ci o ipoteză intelectuală a apariției unui dictator „care să facă ordine”, punînd în sfîrșit în practică sutele de inițiative pe care toată lumea le descoperă la o bere, dar pe care numai unii le transformă în program politic.

Doris Mironescu

Cea mai rapidă asociere care le poate suna cunoscut cititorilor, făcînd posibilă detectarea genului proximal al *Ordinii*, este *Eu, supremul*, romanul din 1974 al lui Augusto Roa Bastos. Este vorba de romanul politic scris de prozatorii sud-americani în anii '60-'70, cînd continentul austral gemea sub varii totalitarisme, visa „la Revolución” și făcea politică marxistă (de altfel, acesta este și motivul pentru care românii au avut foarte bune traduceri ale acestor scrieri încă de atunci, chiar dacă ele acuzau violent totalitarismul: dictatorii „lor” erau toți de dreapta). O serie întreagă de scrieri a apărut atunci, din Buenos Aires pînă la Havana, tematizînd relația dictatorului cu masele, demența de putere, războiul civil și mentalitatea de „guerrillero”, schimbările de regim rapide și sîngeroase, represiunea și rezistența. Roman-cierii erau fascinați de istorie ca spectacol violent (Alejo Carpentier, *Recursul la metodă*, părți întregi din *Veacul de singurătate* al lui Márquez) sau de intricările gîndirii unui ins pus în relație cu absolutul prin autoritatea sa nemărginită asupra unui popor (Miguel Ángel Asturias, *Domnul Președinte*, Roa Bastos în romanul citat sau din nou Márquez, cu *Toamna patriarhului*).

Opțiunea lui Alexandru Ecovoiu pentru romanul politic, eseistic pe temă dată, este în măsură să-l descumpănască chiar și pe Ion Simuț, prefațatorul cărții: romanul, afirmă acesta, face parte „dintr-o categorie pe care o considerasem dispărută sau, oricum, pe cale

de dispariție”. Și asta pentru că acest tip de roman părăsise, la momentul apariției, produsul unei interogații istorice care se impunea cu forța evidenței. Vremurile noastre, mult mai puțin impunătoare din acest punct de vedere, descurajează meditația pe teme politice, deturnînd-o spre militantism ecologic sau feminist, pledoarie pentru diferență și toleranță. Un exemplu clar este *Răpesc-mi viața* de Ángeles Mastretta: romanul răsturnărilor politice și al forței absolute a Conducătorului este scris acum (cartea apare în 1986) de către soția dictatorului, din perspectiva reprimării unei conștiințe individuale în gineceu.

În acest context, romanul *Ordinea* pare o relicvă din timpuri istorice: el se constituie ca o lungă deliberare în mintea unui individ care își dorește să-și conducă poporul spre limanul Ordinii. Cartea figurează deci procesul de autoeducare al unui viitor dictator, conturînd profilul psihologic al acestui tip nu foarte inedit nici măcar în literatura română, de vreme ce *Racul* lui Alexandru Ivăsiuc a apărut încă din 1976. Nou la Ecovoiu nu este decît cadrul referențial, România de astăzi, țară unde dictatorul velear și ideea sa de dictatură dispar în chip violent în finalul nefericit, dar, tocmai de aceea, optimist.

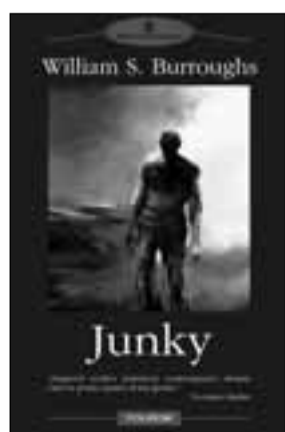
Un dictator teoretic

Eroul este un ins între două vârste, fost alcoolic, actual jurist, om cu o cultură aproximativă și exclusivistă: *Lacul lebedelor*, *Jocul cu mărgele de sticlă*, *Muntele vrăjît* și *Concertul nr. 3 pentru pian și orchestră* de Rahmaninov. Istoria vieții sale nu ocupă totuși decît cîteva pagini din cele

Alexandru Ecovoiu, *Ordinea*,

prefată de Ion Simuț, colecția Fiction Ltd, Editura Polirom, 2005

SEMNAL

Junky, debutul romanesc al lui William Burroughs, nu este doar o anticameră a balului apocaliptic din *Prînzul dezgolit*. Scrisă la îndemnul lui Allen Ginsberg, în America anilor '50 ai secolului trecut – un spațiu și o perioadă în care era aproape „illegal să vorbești despre droguri” – cartea a fost prezentată, inițial, ca o mărturie, de interes preponderent medical. Întrebarea la care venea să răspundă: „Cum poate un cetățean normal să ajungă dependent de stupefiante?”. Tonul factual, aspectul semi-autobiografic par să concure la această lectură în cheie utilitar-documentară, încurajată precaut de primii editori ai operei. În fapt, dincolo de povestea intoxicației, cartea dă seamă de un alt drum: acela de la infernul dependenței la literatură. Drum parcurs de cel pe care Norman Mailer îl descria, în epocă, drept „singurul romancier american contemporan despre care se poate spune că are geniu”.

William Burroughs, *Junky*, traducere de Sorin Voicu, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 248 de pagini, 195000/ 19,5 lei

aproximativ 250 ale cărții, restul reprezentîndu-l amplele divagații ale eroului în căutarea unui sistem perfect de conducere autoritară. Filip enumeră multele păcate ale poporului său (lene, hoție, indolență, predispoziție la uitare, hedonism etc.) și găsește remedii pentru acestea într-un set de măsuri de forță adăpostite în câteva caiete, ca exerciții de gîndire totalitară.

Filip este un dictator teoretic, punînd un mare accent asupra caracterului experimental al dictaturii sale de hîrtie. Tara pe care o supune inițiativelor și reflecțiilor sale se numește *Virto*, iar locuitorii săi, *virtoni*. De altfel, prima formă de manifestare publică a lui Filip va fi un site, *ordinea.fil.vir*, care, devenit public, va lansa scurta și intensă carieră politică a tribunului de budoar. Personalitatea lui Filip se conturează în mod voluntar, odată cu decizia personajului de a renunța la băutura și de a se dedica programului de reinstaurare a Ordinii.

Programul constă, în primul rînd, în înșirarea gîndurilor proprii în legătură cu viitoarea întocmire de lucruri în trei caiete de culori diferite, unul cu reflecții asupra decăderii morale a contemporanilor, altul conținînd condamnări la moarte și un al treilea în care Filip își exersează pozele în oglindă prin intermediul a patru *Dictatori* virtuali, reprezentînd, fiecare, variațiuni (stilistice) ale aceluiași. *Dictator I* este Ceaușescu redivivus: „Nu scot eu doctori și, pe urmă, să mi-i facă America infirmieri! Brancardieri! America să cumpere, dacă medicul meu a hotărît să fie marfă. *Barter*, dacă nu se poate altfel. În locul unui doctor să îmi dea un polițist. În schimbul unui inginer, încă unul”. În schimb, *Dictator III* manifestă o paranoia

nearticulată, furibundă în cel mai înalt grad, datorită unui temerar (și singular, din păcate) pasaj incoerent, care surprinde delirul autentic al personajului: „Tot amintesc unii de limba de lemn dar ce ar fi vrut ei una de cîrpă să o înnoade mai oricine lăsînd puterea mută să vorbească alții în loc sîsînd dintr-o limbă de șarpe care să împrăstie venin dezbinînd poporul și să vină un nu știu ce poet în final și să răcnească la televizor am învins pe cine poporul a fost cel învins avea siguranță acum să mînințe libertate droguri să caute în pubele resturile aruncate de cîștigători să voteze mereu pentru o opoziție cu limbă de miere care se prelinge în urechile aproape surde ale unei nații lipsite de vlagă străbătută periodic de convulsii”.

Personajul este un caz clinic

Stilistic, romanul lui Alexandru Ecovoiu e destul de lipsit de variație. Cartea conține gîndirea bolnavă a eroului sub forma unui monolog travestit, la persoana a III-a. În felul acesta, violenta potențială a discursului este dezamorsată, Filip devenind un caz clinic, și nu prilejul unui spectacol al delirului de putere, cum se întîmpla cu „Supremul” lui Roa Bastos. Este sacrificată intensitatea prezentării unei minți atipice în acțiune, relatarea căpătînd în schimb o răceală potrivită mai mult distanței științifice, mediului aseptice de laborator. Dar și inițiativele dictatorului din roman păstrează un subliniat aer de laborator („Virto”, „virtonii”, caietele de exerciții de gîndire totalitară). Filip este un om al distincțiilor nete, care ține să demonstreze cu orice prilej că poate separa realitatea de non-realitate. În

Alexandru Ecovoiu optează, în *Ordinea*, pentru romanul politic, surprinzîndu-i astfel pe cititorii romanelor sale anterioare, care s-au obișnuit cu spectacolul infimplărilor variate și cu decorul cosmopolit al acestora.

același timp, el manifestă o admirație constantă față de idealitatea suspendată a baletului clasic, ca și față de aceea cu iz totalitar din *Jocul cu mărgelile de sticlă*. Personajul este un maniaco-depresiv care își traduce oroarea de dezordine, murdărie, impuritate în visuri de mîrire.

Opțiunea autorului pentru înregistrarea la persoana a III-a a gîndurilor și mișcărilor personajului reia simetric obsesia lui Filip pentru distincții nete. Astfel, sîntem îndemnați să vedem

în micul dictator pur și simplu o minte urîtă, un personaj patetic, lipsit de forța de a accede la mit, deoarece profilul său este cuprins perfect într-o fișă a bolii. Mania puterii nu ia la el formele fastuoase pe care le-a putut avea la Márquez, nici caracterul de dezbateră intelectuală de anvergură de la alți sud-americani. Romanul acesta reprezintă un diagnostic. Ne întrebăm doar ce nevoie era de el. În ceea ce-l privește pe Vadim sîntem de acord cu toții. Nu?

CUM STAU LUCRURILE

de IONUȚ CHIVA

Biata mea generație bătrînă & pierdută

Ca orice bătrîn lup de presă (care nu sînt, dar asta e definitiv irelevant), o să-mi încep articolul cu o anecdotă, faza fiind că anecdota e și cîrlig și mai și fute din semne.

Pe vremuri, cînd puțini dintre prietenii mei aveau scoasă vreo carte și nimeni nu dădea doi bani pe noi (nu ca acum, cînd sînt mulți care ar da doi bani pe noi), era o relativă aventură să bei în grădina din spatele M.L.R. – loc al scriitorilor de o anumită factură, oricare ar fi fost aceasta. Dacă nu erai Rita Chiribuță sau Clara Mărgineanu, în fine, nu prea era loc. Chestia haioasă e că cel care provoca cele mai multe scandaluri era Răzvan Țupa. Haioasă, zic, pentru că Țupa e de departe cel mai răbdător tip pe care-l cunosc. Pe atunci credeam că e și cel mai fin și mai bun, între timp m-am acrit și m-am învățat să nu mai judec la superlativ.

Într-o seară. Eram în locul pomenit, prins în discuție cu prietenii, Răzvan lîngă mine, prins cu Constantin Stan. Mi-am dat seama la un moment dat că Stan țipa la Țupa ceva de genul: „De ce te-ai citi eu pe tine, care... cînd tu nu m-ai citit pe mine, or eu sînt în Dicționarul Scriitorilor Români” și așa mai departe. Bazîndu-mă pe fața mea simpatcă și pe faptul că citisem ceva de Costi Stan, mă bag cu tupeu și diplomație (mai aveam bere care nu era de lăsat pe acolo): „Da, sigur, aveți dreptate etc., da' nu m-așteptam să ne dați cu dicționarul în cap după ce portret vă făcea Crohmălniceanu cîndva”. Efectul scontat s-a produs: emoționat de lanțul amintirilor (portretul de care vorbeam e de pe vremea cenaclului „Junimea”), Stan mi-a spus „Dar, Ionuț, dar eu nu m-am schimbat deloc, nu vezi?”, și spunînd acestea mi-a arătat că are pîrul mare.

Glumă cu o tonă de livresc, mi se pare super-relevantă cînd vine vorba de fără de bătrînețea tinerețe optzecistă.

Și mă gîndesc la biata mea generație bătrînă, epuizată cumva teribilist de precoce. Adi Schiop mi-a zis alaltăieri ceva de sindromul vedetei rock, dar nu-i vorba despre asta, căci nu-i vorba de „live fast, die young” și alte bulșituri. Ne-am obișnuit să ne strîngem cîte cinci în sufragerii, să bem mult fără să ne dăm seama, umblăm mai mult cu taxiul, facem mișto de cîte emisiuni, autografe & stuff are fiecare. Mie, de pildă, mi-e clar că nu mă mai pot nicicum înțelege cu un copil de 19 ani, ca produse socio-culturale profund diferite ce sîntem. În ochii lui firești și relaxați eu sînt un tip care încearcă să fie cool, or asta-i chiar dizgrațios. Nu mai avem loc în *Fire*, n-am mai fost de mult timp... Ne întîlnim sîmbăta la o măslină, de pe drumul închis al muncii nu ne mai întoarce nici dracu', poezia e deja în altă parte.

Pentru cei interesați, luați volume de Marius Ianuș, Ruxandra Novac și Dan Sociu (probabil cei mai buni dintre noi) și o să găsiți acolo lucrul despre care vorbesc, exprimat cînd mai teatral, cînd mai neutru și mereu sincer.

Ne semnalăm unul altuia cronicile care ne-ar putea scăpa. Unii dintre noi nu-și mai vorbesc și e foarte probabil că nici n-o s-o mai facă într-adevăr vreodată. Bem în grădina din spatele M.L.R., acum. Sacul memoriei începe să *chiar* afîrme, toate astea-s semne că s-a cam tăiat pentru noi și doar prin foile culturale se mai vorbește de *generația tînără*. Nu există vreo generație tînără, vorba lui Alex Ștefănescu. Îți trebuie desul de multă impostură pentru a rămîne tînăr în pofida tuturor evidențelor.

Ce mișto sîntem noi față de optzeciști!

Lansare la Colegiul Noua Europă: Septuaginta 3

Sîmbătă, 25 iunie, la Colegiul Noua Europă din București, a fost lansat al treilea volum al *Septuagintei*, în prezența coordonatorilor traducerii și a numeroși invitați, avîndu-l ca amfitrion pe Andrei Pleșu. Ediție critică în șapte volume, *Septuaginta* se dorește o aventură unică în actul traducerii, interpretării și analizei biblice autohtone.

„Acest al treilea volum încheie ciclul cărților istorice și deschide drumul spre cărțile poetice și sapiențiale”, a spus Cristian Bădiliță. Andrei Pleșu a adus un elogiu echipei

Septuagintei, care nu s-a blocat în falsul spirit critic românesc. Acel spirit critic impregnat de „relativism cosmic”, la începutul oricărei acțiuni, urmat de stagnarea în proiect, la mijlocul acțiunii, și, desigur, desființarea totală a oricărui lucru dus la capăt. Și ca dovadă pentru tenacitatea proiectului, preotul Constantin Coman, profesor la Institutul Teologic, a transmis binecuvîntarea Patriarhului Teoctist. De reținut și scurta observație a lui Andrei Pleșu: „Sper ca *Septuaginta* să ia

Premiul Academiei Române. Dacă se va schimba președintele, desigur”.

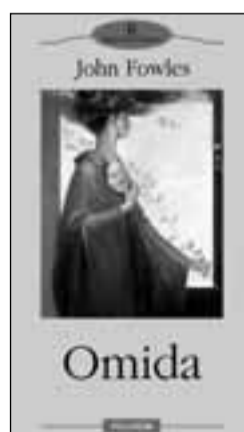
Septuaginta conține texte în plus față de ediția sinodală a Bibliei: Cartea a patra a *Macabeilor* sau *Tobit*, în ambele ei variante. Francisca Băltăceanu a evidențiat libertatea autorului sacru în aceste cărți biblice: autorului biblic Dumnezeu îi respectă libertatea viziunii. Unele cărți au intenții istorice, altele sînt opere de ficțiune, care au intrat în corpusul *Septuagintei* pentru valoarea lor exemplară.

SEMNAL

Bestsellerul *Conspirația din Sevilla* al lui Arturo Pérez-Reverte, probabil cel mai de succes scriitor spaniol al momentului, își captivează cititorul printr-o construcție narativă ingenioasă, o interferare spectaculoasă de genuri: roman polițist, istoric, de aventuri, de mister, de dragoste. Personaje inedite – un preot-agent secret al Vaticanului, venit să dezlege enigma unei crime, o frumoasă aristocrată andaluză, parohul unei bisericuțe baroce de pe malul Guadalquivirului, care luptă prin toate mijloacele pentru supraviețuirea lăcașului său, oameni simpli certați cu legea, dar cultivînd cu pasiune muzica tradițională, ultimul corsar spaniol care dispăre lîngă coastele Cubei, la sfîrșitul secolului al XIX-lea – evoluează într-o atmosferă rocambolă, pe fundalul mereu fascinantului oraș care este Sevilla.

Arturo Pérez-Reverte, *Conspirația din Sevilla*, traducere de Tudora Șandru-Mehedinți și Mihai Cantuniari, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 568 de pagini, 349000/ 34,9 lei

Romanul *Omida* (1985) probează, o dată în plus, pasiunea lui John Fowles pentru iluzie și mister. Titlul trimite la multiplele sensuri ale cuvîntului englez *maggot* – „omidă”, dar și „toană”, „capriciu”, iar în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, termenul desemna melodiile unor dansuri care nu aveau o denumire specială. Lectură incitantă prin ambiguitățile ce se cer deslușite și seducătoare prin felul în care este scris, romanul urmărește evoluția unei secte din secolul al XVI-lea, cu trimeri permanente la contemporaneitate. La fel ca în toate romanele sale, Fowles este obsedat și în *Omida* de misterul, fațetele și măștile iubirii.

John Fowles, *Omida*, traducere și note de Veronica Focșeneanu, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 624 de pagini, 339000/ 33,9 lei

TUDOR GIURGIU „Nu mă voi transforma în păpușa nimănui”

Tudor Giurgiu este, la cei 33 de ani ai săi, cel mai tânăr președinte-director general din istoria recentă a Televiziunii Române. Regizorul s-a gândit deja ce ar schimba în TVR, la ce ar renunța și ce ar aduce nou. Susține că vrea și poate să lupte cu sistemul, chiar dacă nu e convins că îl va învinge. În paralel, speră să termine și primul său lungmetraj, *Legături bolnăvicioase*, pe care îl dorește pe piață în aprilie anul viitor, și să continue Festivalul Internațional de Film Transilvania (TIFF), al cărui organizator este.

Interviu realizat de R. Chiruță

De ce ați acceptat să fiți nominalizat pentru funcția de președinte-director general al Televiziunii Române? Majoritatea celor care au trecut, pînă acum, prin acest post au plecat cu imaginea cel puțin șifonată.

Inițial, am refuzat postul, pentru că am avut în vedere filmul pe care trebuie să îl fac în vara asta. Apoi m-am întâlnit cu oameni mai deștepti și mai bătrîni decît mine, cu care am tot discutat. Evident că 90% dintre aceștia mi-au

spus să nu mă bag în TVR, nimeni nu iese bine de acolo, nu poți să faci mare lucru, ar trebui să dai o bombă, să dai nu știu cîți oameni afară etc. Faptul că mi-au spus atîtea persoane că nu se poate mi-a adus aminte de începuturile TIFF, cînd mă duceam timid pe la niște uși, iar toți îmi spuneau: „Domnule, e foarte greu ce vrei tu să faci, nu se poate”. Am întilnit acum același gen de reacție – sigur, păstrînd proporțiile. Dar m-a amuzat cumva ideea că și acum amenințarea eșecului și a neputinței este primul lucru care ți se servește. Totuși, insistența cu care am fost solicitat pentru acest post m-a făcut să mă mai gîndesc și, pînă la urmă, am negociat un fel de înțelegere, în care mi s-a spus că au nevoie de un om tînăr la TVR, care e rupt de orice influențe și din punct de vedere politic, dar și din partea celor de la televiziunea publică. Plus că mi-au promis că voi avea timp să-mi termin și filmul.

Chiar credeți că veți rămîne rupt de influențele politice?

Nu sînt eu un vizionar, ca să cred că voi schimba radical TVR-ul, dar barem cred că voi putea lăsa două sau trei lucruri bune care lipsesc în momentul de față televiziunii publice.

Anume?

Ar fi, în primul rînd, o mai bună definire a canalelor televiziunii, imaginea TVR 1, TVR 2, TVR Cultural să fie mult mai pregnantă. Apoi, faptul că foarte puține programe care se fac în momentul actual sînt realizate cu ajutorul unor producători independenți. Majoritatea sînt făcute cu pro-

Sînt filmele noastre „profesioniste”?

Într-adevăr, nu sînt, dar e mai ales problema scenariului. Nu se întîmplă nimic în sensul ăsta, din nou școala și Centrul Național al Cinematografiei nu fac absolut nimic. Nu e nimeni care să spună: „Stop, avem o problemă”, nu e cineva care să tragă un semnal de alarmă, să atragă atenția: „Uite cîte filme proaste s-au făcut”. Sigur că și regizorii au fost inabili. Aici Cristi Puiu este mult mai radical decît mine și spune că sînt mulți oameni incompetenți și mediocri, iar filmele lor le exprimă exact nivelul de mediocritate. Poveștile sînt proaste, sînt prost scrise, dialogurile sună aiurea. Poate e cazul să aducem niște oameni de afară, să ne învețe. Dacă nimeni nu acționează, vom inota într-o mare de povești aparent interesante.

ducători prieteni sau pe contracte asupra cărora am dubii. S-a încercat realizarea unor licitații, în trecut, eu însumi am cîștigat cu un proiect de documentar, am fost anunțat că se va face filmul. Dar de atunci nu s-a mai întîmplat nimic. La rîndul meu sînt un producător independent și știu foarte bine cum se lucrează în domeniu, de aceea sînt de părere că producerea emisiunilor trebuie externalizată.

Care sînt avantajele?

Se naște o competiție liberă de idei și de sugestii creative. Desigur, la această competiție pot să participe și cei din televiziune. Nu trebuie să plecăm de la premisa greșită că toate ideile bune sînt numai în afara televiziunii. Un al treilea lucru pe care cred că l-aș putea face este implicarea TVR în producția de film. Pînă acum, această implicare a fost discretă sau a lipsit cu desăvîrșire. În Cehia, televiziunea publică este principalul finanțator al producției naționale de film, pe lîngă Centrul Național de Film. Bugetul TVR este impresionant și, în loc să canalizăm acești bani pe lucruri care nu aduc atît de mult feedback, e mai bine să intre la producția de film. În al patrulea rînd, televiziunea are nevoie de niște evenimente de anvergură, de momente pe care să și le asume, să nască un pic de vîlvă în jurul lor. Cred că acum imaginea televiziunii publice este a unei instituții adormite, în letargie, în care oamenii cîștigă destul de bine, dar atît.

Bine, dar „Cerbul de Aur”? Avînd în vedere experiența pe care ați căpătat-o cu TIFF, credeți că

festivalul de la Brașov ar trebui regîndit?

Am mai fost și eu acolo, am prieteni care răspund de „Cerb”, dar nu am înțeles de ce nu se poate transforma într-o instituție profesionistă, de ce nu se poate permanentiza o echipă care să se ocupe de acest eveniment. Nu mi se pare normal ca aceiași oameni care au alte răspunderi importante în TVR să organizeze și „Cerbul de Aur”. Cu o echipă aparte, festivalul ar putea deveni profesionist. Apoi, e nevoie de schimbări și la nivel de finanțare. Mi se pare aberant ca televiziunea publică să fie principalul finanțator, chiar dacă e un eveniment al TVR. Ar trebui să se găsească și sponsori, astfel încît să devină un festival viabil economic, nu să trăiască pe umerii bugetului de stat.

TVR a fost, de la înființare, unul dintre cele mai importante instrumente politice, cu o atractivitate foarte mare pentru guvernanți, oricine au fost ei. Vă temeți de eventualele influențe politice?

Mi-aș dori foarte tare să nu fie. Eu merg la TVR ca să fac treabă, iar în momentul cînd voi fi pus să fac lucruri pe care nu le doresc și nu le agreez, plec. Nu mă transform eu în marioneta sau păpușa nu știu cui. Am avut o discuție cu Tăriceanu, care mi-a explicat foarte clar că își dorește obiectivitate, nu vrea un tratament preferențial din partea televiziunii publice, ci seriozitate și o strategie clară. Am avut o convorbire de maximum bun-simț, dar eu știu că problemele nu apar neapărat de la Guvern, ci de la mulți oameni mici care mușcă foarte puternic. Plus că mai sînt și acele găști

REPERE:

- Tudor Giurgiu este regizor/ producător de film/TV, spoturi publicitare și videoclipuri muzicale
- a absolvit în 1995 Academia de Teatru și Film, secția Regie Film
- este managing director al LIBRA FILM, companie de producție independentă de film/TV
- inițiator și director al Festivalului Internațional de Film Transilvania, primul și cel mai important festival de film de lungmetraj din România
- în perioada 1998-1999, este director artistic pentru *Atomic TV România*, primul post TV local de muzică din România
- realizator al serialului *România privată cu inima* – client Coca Cola România/ D'Arcy, difuzat pe postul Pro Tv (2001)

și bisericute din TVR care generează diverse clevertiri, e o lume ce s-a clădit pe întreținerea unei atmosfere de pseudointerese și conflicte. Eu am așa... o naivitate să cred că, în momentul când vine un om care imprimă o conduită morală, oamenii trebuie să țină pasul. Cei care nu vor o să plece pînă la urmă.

Sînteți foarte optimist în ceea ce privește posibilitățile de schimbare în TVR. Entuziasm specific începuturilor, să spunem. Cît credeți că vă veți păstra acest tonus?

Nu mă voi însura pe viață cu instituția asta, e o probă și pentru mine. Am suficientă coloană vertebrală și sper să las cîteva lucruri bune aici. Așa cum mă cunosc, o să continui să merg la Vama Veche, nu o să mă schimb în mod fundamental, chiar dacă prietenii îmi spun: „Dom'le, o să ai opt telefoane, patru secretare, nu o să mai putem da de tine“. Nu cred că se va întîmpla asta.

TVR ar trebui să devină o televiziune mai comercială sau, din contră, să își accentueze rolul informativ-educativ?

Nu cred că TVR are nevoie de o formulă care să concureze posturile comerciale, nu cred că asta îi este menirea, nici nu are capacitatea și nici strategiile necesare. Media Pro a avut nevoie de ani de zile ca să facă o telenovelă. A fost o dorință mai veche a lui Adrian Sîrbu, dar, uite, au trecut șase sau șapte ani pînă a reușit să o producă. TVR a făcut un sitcom, *Burlacii*, care a fost, din cîte am înțeles, un eșec. Nu au *know-how*-ul, nu au oamenii pentru asta. Prin urmare, TVR trebuie să se îndrepte spre educație și cultură, dar nu într-o formă bătrînicioasă și ternă. În general, cînd spui cultură, îți imaginezi chestii foarte plicticoase. Or, nu asta e ce se întîmplă în secolul ăsta.

Declarați într-un interviu anterior că, în România, foarte puține filme românești au succes și din cauză că nu există o lege pentru promovarea acestor producții la televiziune. Ce ar presupune o asemenea lege?

Știu că se lucrează acum la o ordonanță de urgență care urmează să modifice Legea Cinematografiei și care specifică foarte clar că televiziunea publică va avea obligația să ofere gratuit și în prime-time spațiu de promovare pentru producțiile de film românești. Mi se pare esențial, pentru că nu poți să susții niște filme în condițiile în care sălile de cinematograf sînt puține și cu probleme, sistemul de exploatare nu este pus la punct. Cred că trebuie să ajutăm și mi se pare că este de datoria TVR să participe la asta.

Participare prin achiziționarea unor producții sau doar prin spoturi?

În primul rînd, la promovare prin spoturi. Politica de achiziții nu poate fi impusă prin lege, căci se fac filme proaste și mi s-ar părea anormal să fie cheltuiți bani pentru un film prost doar pentru că e românesc.

Trecem de la TVR la Festivalul Internațional de Film Transilvania,

Tudor Giurgiu – noul președinte-director general al TVR

Tudor Giurgiu, propus de Guvern în CA al SRTV, este noul președinte-director general al postului public de televiziune, după ce a fost validat în ședința de luni, 27 iunie, a celor două Camere ale Parlamentului. După validarea de către Parlament, noii membri ai CA al SRTV s-au reunit și l-au propus pe Giurgiu în funcția de președinte. Propunerea a fost acceptată de Comisiile de Cultură ale celor două Camere, care au transmis plenului reunit un raport în acest sens.

„Legături bolnăvicioase“ tratează o temă tabu pentru cinema-ul românesc

Lucrați, anul acesta, la primul dumneavoastră film de lungmetraj, *Legături bolnăvicioase*. De ce abia acum?

Așa s-a întîmplat. Cînd am terminat școala, eram convins că am să fac primul film la 27 sau 28 de ani. Mă uit la ce vîrstă au început Amenabar sau Paul Thomas Andersen și mi se pare că am pierdut timpul pînă acum. Filmul pe care îl fac e adaptarea unei cărți a Ceciliei Ștefănescu (*Legături bolnăvicioase*, ediția a II-a, în curs de apariție la Editura Polirom – n.r.) și e povestea unei relații mai bizare, de dragoste, între două fete și fratele uneia dintre ele. E un triunghi în care fiecare a investit pasiune, e o poveste de maturizare. Pentru mine a fost important că e un film mai aparte, tratează o temă tabu pentru cinema-ul românesc. Cartea mi-a plăcut foarte tare și cred că vine în întîmpinarea unei dorințe ale mele de a face un film foarte sensibil și personal, despre o lume a unor oameni care nu sînt simpli, de pe stradă, ci tineri cu multe aspirații, care visează mult, dar se află într-un moment de confuzie sentimentală, erotică.

Distribuția e stabilită?

Nu, mai lucrez. Caut două actrițe care să fie tinere și pe umerii cărora va sta filmul. De aceea e foarte greu. E foarte delicat să găsești un echilibru între ele cînd vorbești de o relație, trebuie să aibă o „chimie“ între ele, ca actrițe. E foarte greu să lucrezi cu niște oameni care nu se simt bine pe platou.

Cînd va apărea?

Ne gîndim să avem o campanie de promovare altfel, vrem să realizăm un site, să avem niște spoturi care să ruleze chiar din august, cînd o să înceapă filmările, iar pe piață sperăm să ieșim în aprilie anul viitor. Filmările durează o lună de zile. Vrem să îl trimitem apoi la Festivalul de la Berlin.

ajuns, anul acesta, la ediția a patra. Presa culturală l-a catalogat drept cel mai important festival de film din sud-estul Europei. Pe de altă parte, chiar dumneavoastră ați recunoscut că, în timp, au fost nenumărate probleme economice. De ce acest paradox?

Paradoxul stă în natura lucrurilor din România. Abia după ediția asta au venit oameni importanți din zona politică și au zis: „Da, dom'le, hai să facem, să semnăm contracte pe termen lung, nu știam că e așa de mare“. Totuși, nu găsesc nefiresc ca acest lucru să se fi întîmplat abia acum. E adevărat, la început ne-am chinat foarte tare, abia reușeam să ne acoperim cheltuielile. Dar problema nu cred că stă în faptul că de-abia acum se mișcă lucrurile. E bine și acum. Mi se pare în neregulă însă comportamentul clujenilor, mentalitatea lor. Eu sînt născut acolo, dar e un nivel de conservatorism și tradiționalism foarte mare. Și mă întreb în ce măsură clujenii realizează că acest festival ar putea să nască o grămadă de oportunități de imagine și economice pentru oraș... Acum sînt foarte mulți localnici care privesc TIFF ca pe o ocazie bună de a mai da niște „tunuri“ financiare. Cei cu hoteluri stabilesc, în perioada de desfășurare a manifestării, niște prețuri uriașe. La un moment dat, am avut chiar o răbufnire personală și am făcut un calcul din care a reieșit că, de-aș face festivalul în București, aș câștiga 15.000 de euro, bani pe care la Cluj îi dau pe hoteluri și

pe transport. Dar cred că TIFF, peste cinci ani, va fi un festival absolut fundamental pentru cultură, pentru România.

Care e secretul succesului TIFF?

Reteta e simplă: în primul rînd perseverență, apoi atenție la detaliu, respect al echipei față de proiectul în sine. Mă bucur că am reușit să transfer echipei un pic din grija asta a mea, poate puțin paranoică, pentru detaliu. E un succes al încrederii într-un proiect. Și, evident, e multă, multă muncă. Alte festivaluri au eșuat pentru că au fost privite ca niște afaceri, niște evenimente pe care le pregătești cu o lună înainte. Or, pentru noi, TIFF durează cam 11 luni pe an, cît ne ia să lucrăm la fiecare ediție. Îl facem pentru că e multă pasiune. De fapt, cu asta trebuia să încep reteta: pasiune. S-au adunat aici oameni care sînt foarte pasionați, iar exemplul cel mai clar e Mihai Chirilov. E un om care respiră cinema prin fiecare por.

Ați susținut, la un moment dat, că reprezentanții industriei de film românești nu sînt interesați de schimburile internaționale, de coproducții. Totodată că, din punct de vedere cinematic, România este o pată albă în Europa. Care credeți că sînt cauzele acestei stări de fapt?

Din nou e un paradox. An de an organizez la Cluj „Zilele filmului românesc“, unde aducem personalități, producători importanți din Europa, agenți de vânzări, reprezentanți ai altor festivaluri europene. Noi îi aducem pentru a le arăta proiectele noastre. Sînt, de fiecare dată, surprins: vin foarte puțini producători români. De unde trag concluzia că nu există interes. Ne tot mirăm că filmele noastre sînt cum sînt și nu ajung afară, dar e o dovadă în plus că producătorii nu sînt interesați. Mulți s-au obișnuit să ia banii de la Centrul Național al Cinematografiei, mai găsesc niște surse și atît. Nouă ne răspund că sînt ocupați, în condițiile în care la aceste „zile“ vin agenți de vânzări importanți din Europa. Mai grav este că și dintre cei tineri vin foarte puțini. Cred că schimbarea de mentalitate ar trebui să se producă din școală. Or, nici actuala școală nu e prea interesată de o deschidere

spre Europa. Probabil profesorii se tem să nu vină oameni tineri care să le fure metoda, să vină cineva să le strice lor poziția. Dar studenților trebuie să li se explice nu despre regie, ci despre piață, despre producție. Căci cei care ies de pe băncile școlii habar n-au ce se întîmplă în lumea reală.

De altfel, tot dumneavoastră ați spus că nici o producție românească nu are vreo șansă să intre măcar la preselecția internațională pentru Oscar.

Știu de la niște producători unguri că, doar pentru a fi nominalizat la Oscar, îți trebuie cam vreo 500.000 de dolari. Bani folosiți strict pentru a promova filmul în Los Angeles, să faci proiectii, să aduci oameni. Dar care nu înseamnă o intrare sigură în rîndul peliculelor nominalizate. Or, la noi, 500.000 de dolari sînt toți banii care abia se alocă pentru realizarea unui film.

Schimbul de generații din cinematografie se face, observăm, cu multe conflicte, multe atacuri și acuze. O seamă de regizori tineri se dovedesc radicali, ar dori să scape definitiv de „dinozauri“. E justificat acest radicalism? Pînă la urmă, tinerețea nu e o valoare în sine, iar „dinozaurii“ își au meritele lor în cinematografia românească.

Eu am mare respect pentru unii dintre cineștii vechi. De exemplu, pentru Mircea Daneliuc. El este o personalitate care nu are apăsări dîntre cele mai politicoase la adresa mea. Dar el rămîne pentru mine un mare cineast, un reper, cu filmele lui am crescut. Noi am zis că nu dorim neapărat un schimb de generație, ci filme românești mai curate, mai bune, pe care să nu se cheltuiască bani publici aiurea. Dar este și o problemă care ține de generație și de o bransare la un cinema modern. Mulți dintre cei vechi nu mai fac filme atît de bune. Nu știu din ce cauză s-a ajuns aici. Sînt însă convins că renașterea filmului românesc este un fenomen în plină desfășurare. *Moartea domnului Lăzărescu* ar putea fi o bornă în acest sens.

REPERE:

- este regizor al filmului *Legături bolnăvicioase* (aflat în faza de preproducție), proiect care a cîștigat deja concursuri pentru scenariu (development) la Sarajevo, Rotterdam și a obținut finanțare în 2004 din partea Centrului Național al Cinematografiei
- este producătorul filmului *Marele Jaf Communist*, coproducție România-Franța-BBC-ZDF/Arte-France 2, regia Alexandru Solomon, premiat la importante festivaluri precum cele de la Madrid, Pessac sau Gyor
- regizor și producător al filmului de scurtmetraj *Popcorn Story*, selecționat în secțiunea „Panorama“ a Festivalului de la Berlin, 2002
- a participat la seminariile internaționale în producție de film/TV precum „East West Producers Seminars“ (organizat de British Screen și British Know-How Fund), „Real Film Producing“ (manageriat de către producătorul britanic Rob Buckler la Amsterdam Summer University – 1994), „Eureka Audiovisuel“ (luînd parte la un pitch cu un proiect de film de lungmetraj – 2000) sau „Berlinale Talent Campus“, workshop organizat în cadrul Festivalului de Film de la Berlin, 2003
- regizor și producător al filmului documentar *Hausmeister* despre comunitățile de sași care trăiesc în Transilvania, film premiat la Festivalul Dakino 2000 cu premiul de regie și premiul criticii
- regizor secund și asistent de regie pentru importante producții filmate în România, lucrînd cu regizori ca Lucian Pintilie, Radu Mihaileanu sau Nae Caranfil.

Cum exportăm România culturală

Sînt vedetele noastre culturale suficient de „vandabile“ în afara granițelor țării pentru a ne propulsa pe piața culturală europeană? Ce valori ar putea exporta România în 2007 într-o piață liberă culturală? Ultimul Raport al Societății Academice din România, dat publicității în urmă cu aproximativ două luni, pune, între altele, accentul pe slaba promovare a intereselor țării prin cultură: „Am călcat cu stîngul din pricina votului francez. Nu e vina noastră, dar nici merite nu avem. În aceste săptămîni de campanie intensă, cînd spaima de Est era direct pomenită, noi, prietenii tradiționali ai Franței, nu

polonezii sau slovenii, ar fi trebuit să fim acolo și să facem campanie pentru Oui. Dan Perjovschi ar fi trebuit trimis să deseneze pe ziduri, Lucian Pintilie să vorbească la televizor, trupa care s-a distins la Euroviziune să cînte pe platoul de la Defense. Unde am fost? Absenți, suprem absenți. Nu avem scuza problemei cu ostaticii: într-un guvern care funcționează, unii se ocupă de ostatici, alții de UE. În plus, de ostatici s-a ocupat – competent, se pare – președinția, nu guvernul.“

Dosar realizat de George Onofrei

Cultura noastră, un banc la Radio Enervan MămăLiga „Campionilor“

Încercați să faceți rost de un magnetofon Mayak, de producție sovietică, și apoi conectați-l la un DVD. Evident că n-o să reușiți. Cam asta ar fi, cred, analogia prin care putem alătura, imaginar, bazarul culturii românești de piața europeană. Bazar, pentru că „avem di tăți“; lîngă Mircea Cărtărescu este tipărit Pavel Coruț, iar alături de Nicolae Manolescu se ițește Sabin Bălașa. Sistemul capitalist n-a prins la noi nici măcar cît s-a prins jocul bursei de Shalom Alehem. Avem un bazar plin de scule inutile, dar solide, domnule!, solide și „sănătoase“, de tarabe umplute pînă la refuz cu piese pe care nici vreun pensionar strîngător nu le-ar mai lua. Și, evident, ca în orice bazar pus la punct, o mafie reglează jocul vînzărilor.

Alex Savitescu

ani de zile, „succesele“ culturii noastre „în afară“ au fost filtrate cu o ciudată pilnie: prin capătul larg intrau, de-a valma, protocroniști și artiști de valoare, lingăi de partid și dizidenți, țoci-palazi și Dan Puric; prin gîtul lung, subțire, de la capătul opus, ieșea o zeamă înfiorătoare, preschimbată apoi, cu bagheta magică și în ochii publicului credul, în băutura de cea mai fină calitate. Vrăjitorii din Ozul românesc sînt arhicunoscuți și pe deplin responsabili de toată brambureala rezumată mai sus. Zilele trecute, un profesor universitar îmi povestea cum conducerea

Academiei Române ar fi avut în intenție să schimbe numele institutelor de cercetare din Iași și de aiurea, pentru că ar fi fost deranjată de abundența denumirilor „latinești“: Institutul de Istorie „A.D. Xenopol“, Institutul de Filologie „A. Philippide“... Și asta pentru că, nu-i așa, sîntem „rumîni verzi“, care, apro-po de tema dosarului de față, exportă, la fiecă întîlnire culturală pe plan european, etern-autenticii călușari... Tot recent, asistam uluit la ieșirea necontrolată, ca să nu zic altfel, prin care un prozator dimbovițean îl „punea la punct“ pe inculpatul Lăzărescu Florin, din Iași, pentru „îndrăzneala“ de a fi criticat spiritul de „mămăligă“ al Uniunii Scriitorilor. Asemenea reacții, aduse cu mașina timpului din Epoca de Aur, traduc cum nu se poate mai trist aerul irespirabil din tagma „oamenilor de cultură“.

În atari condiții de brambureală internă, mi se pare inutil să discutăm despre 2007 ca despre un termen „realist“, un moment-zero la care cultura românească să dea mîna cu Europa, avînd pempărșii curați și perfect uscați. Nu cred că, deocamdată, am putea emite pretenția de a intra într-un joc sănătos de promovare și concurență cu valorile occidentale; asta nu pentru că nu am avea ce vinde, ci pentru că acum, după 15 ani de comerț pe pătură, e greu să deosebești rulmentii ruginiți de procesoarele ultraperformante.

Proiectul cultural autist al României

În primul rînd, să vedem cine sînt vedetele. Pentru asta, propun două criterii: (1) vandabilitate și (2) vizibilitate mediatică. Din (1), propun să scoatem numele care apar pe lista titlurilor de Bac (cad Mihăieș și Babeți cu *Femeia în roșu*). Rămîn cîteva nume: Pleșu, Patapievi, Cărtărescu, Paler (care ating ambele criterii) și Manolescu, CTP, Dinescu, Stelian Tănase etc. Ei satisfac doar criteriul 2 – fie s-au lăsat de scris chestii serioase, „grele“ (Dinescu, CTP, Stelian Tănase), fie domeniul în care excelează nu se vinde (Manolescu).

Adrian Schiop

În discuție rămîn așadar doar scriitorii din prima grupă, în special boom-urile editoriale (Cărtărescu, Patapievi, Pleșu). Dintre ei, singurul care s-a vîndut cît de cît în Occident e Mircea Cărtărescu. Însă nu a convins foarte tare, nu a ajuns, de pildă, la notorietatea unui Esterhazy. Nu-mi dau seama de ce, întrucît cărțile lui (sau cel puțin *Nostalgiea*) aveau toate șansele să se impună (eu unul îl prefer oricînd pe Cărtărescu lui Kadare sau Esterhazy). Se poate ca textele lui să nu se fi așezat peste clișeu occidental despre Est (comunism, sărăcie, teroare etc.). Acum, Pleșu și Patapievi. Chiar dacă vînd în draci în România, editorii de Dincolo nu se arată deloc interesați de cărțile lor. Expli-

Standul României la Salonul de Carte de la Paris (2005)

cația e simplă: profilul cititorului român cultivat (*i.e.* care consumă discurs „teoretic“, argumentativ) nu se suprapune peste profilul cititorului cultivat occidental. Cititorul occidental cultivat merge la psiholog să-și rezolve problemele; e mai degrabă agnostic și de stînga. Cititorul român cultivat merge la duhovnic, își face cruci în troleibuz și are idei dure de dreapta. Or, Pleșu scrie o carte despre îngeri, Patapievi, una în care ne învață cum răul modernității ar putea fi rezolvat printr-o revenire radicală (inclusiv pe plan politic) la valorile primordiale ale creștinismului. Foarte frumos, emotionant pe alocuri, dar interesează asta un cititor occidental? Eu cred că nu. Pentru un cititor occidental cultivat, îngerii sînt entități ficționale, iar un proiect de guvernare pe baze religioase poartă numele de fundamentalism.

Am simplificat destul de mult, dar chiar cred că lucrurile stau așa,

că o mulțime din cărțile care fac valuri în România sînt neinteresante sau de-a dreptul ilizibile pentru lectorul occidental. Zece ani (cel puțin), discursul elitei nu a făcut decît să repună pe tapet teme gîndiriste, *i.e.* interbelice (criza spirituală, demonia stîngii). În acești ani, România a regresat la nivelul cultural, a intrat într-un proiect autist, fără conexiune cu prezentul occidental. Cititorii cereau Dumnezeu și Eliade de la elite, elitele furnizau Dumnezeu și Eliade și uite-așa s-a creat un circuit care a perpetuat și a întărit un sistem cultural bătrînicios, care nu a făcut decît să măgulească prejudecățile (elitelor și cititorilor, deopotrivă).

Ce valori ar putea exporta România în 2007 într-o piață liberă culturală? Valorile dreptei credințe și ale unei lumi a buneii așezări. „România, locul fermecător în care își dau mîna canibalismul, exorcistul de la Tanacu și cărțile despre îngeri.“

Mai mult pragmatism și mai multă coerență

Cred că problema valorilor pe care România le-ar putea exporta pe piața culturală liberă n-ar trebui pusă în termeni de „vedetism”. Sinceră să fiu, când mă gândesc la „vedete” locale, primele care îmi vin în minte sînt Mircea Radu sau Vacanța Mare, „vedete” cu „anvergură” strict națională, care pe o piață europeană liberă ar fi privite – dacă ar fi privite! – doar ca niște curiozități. Lăsînd gluma deoparte, ceea ce vreau să spun este că pentru a ne impune pe o astfel de piață ar trebui să vedem și care este tendința generală și în ce măsură ceea ce „merge” la noi ar avea trecere și acolo.

Carmen Mușat

Mi se pare evident că nu ducem lipsă de valori culturale, dar constat că la capitolul promovare stăm, de ani de zile, foarte prost. Și asta pentru că nu au existat strategii culturale de promovare, elaborate pe termen lung, ci doar eforturi individuale, disparate, care, de cele

mai multe ori, s-au încheiat de îndată ce o carte a fost tipărită și publicată. Mai mult, cred că noi încă nu am înțeles că e foarte greu să pătrunzi acum, pe o piață culturală extrem de dinamică, în care totul este în permanentă mișcare, cu autori datați, foarte importanți pentru cultura noastră, dar care, în contextul cultural actual, nu spun nimic nou. Fără îndoială, Camil Petrescu este un autor major pentru cultura română, dar, oricît de greu ne-ar fi să acceptăm asta, o traducere din opera lui *acum* nu ar avea nici pe departe ecoul scontat. Ar trebui, poate, să avem curajul de a miza pe tineri, pe autorii contemporani (indiferent de vîrstă, contemporaneitatea ține, mai curînd, de „oferta multiplă de participare” pe care operele – și

nu neapărat autorii – o adresează cititorilor), ar trebui să mizăm pe prozatori și pe esești (și spun asta cu strîngere de inimă, pentru că avem poeți extraordinari, dar se pare că „piața liberă culturală” este, deocamdată, neinteresată de poezie), pe artiști plastici și pe muzicieni. Pe scurt, ar trebui mai mult pragmatism și mai multă coerență în demersurile instituțiilor culturale românești – și subliniez instituții, pentru că promovarea culturii autohtone, dincolo de interese de grup și de orgolii individuale, ar trebui să fie o preocupare constantă a instituțiilor culturale, și nu doar a autorilor sau a agenților literari. Ar trebui, în primul rînd, să înțelegem că investițiile în cultură se fac pe termen lung și că, din acest motiv, un

buget de 0,0... (pentru cultură, învătămînt și sănătate) spune aproape totul despre mentalitatea românească și mai puțin despre resursele bugetare.

Cît despre autori, s-ar putea face o listă cu nume foarte variate, de la Gabriela Adameșteanu și Gheorghe Crăciun la Simona Popescu și Filip Florian, de la Andrei Pleșu și Andrei Cornea la Caius Dobrescu și cei patru autori aflați „în căutarea comunismului pierdut” (Paul Cernat, Angelo Mitchievici, Ion Manolescu și Ioan Stanomir), de la Mircea Cărtărescu și T.O. Bobe la Adriana Babeți și Sanda Cordos, de la Andrei Corbea-Hoisie și Dan Lungu la Ioana Bradea, Stelian Tănase și Andrei Bodi. Mă opresc aici, abrupt, din motive de spațiu.

„Seria cîștigătoare” a excepțiilor

Cred că incerta noastră integrare europeană în 2007 nu antrenează în nici un fel o mai vastă receptare a culturii românești peste hotare. Acesta este un proces aproape independent de strategiile politice de globalizare, tocmai fiindcă nu poate fi determinat, programatic, decît la nivel instituțional.

Radu Ciobotea

Este vorba deci de două fenomene diferite. Primul, cel al adaptării structurale a valorilor noastre culturale la circuitele de promovare occidentale. Al doilea, al activității instituțiilor noastre de cultură în această direcție. Stăm prost la ambele capitoare, dar cu precădere la al doilea. Nu există vreo diferență de nivel artistic între creația (literară, muzicală, plastică etc.) românească și cea occidentală, căci lovinesciana „sincronizare” la nivel estetic se produce fără nici un efort în epoca televiziunii și a Internetului, dar există frapante diferențe de tematică și de viziune. O bună parte a literaturii române, spre exemplu, mi se pare greu descifrabilă pentru un occidental. Cititorului străin îi lip-

sesc reperele unei evoluții organice, fie ea o evoluție a ideilor, a transformării unor subiecte frecvente, a registrelor scriiturii sau a subtilităților de limbaj. Nu același lucru se întîmplă, să zicem, în muzică. Numai că aici avem de-a face cu dominația neaoșă a prostului-gust și cu prea adîncă aplecare a mijloacelor audiovizuale spre falsa strategie a „ratingului”. Cred că, deocamdată, șansa noastră constă în excepții. Cu paginile de critică și eseuri ale unor Nicolae Manolescu, Ion Pop sau Alexandru Călinescu, cu paginile de proză ale deja cunoscuților Nicolae Breban, Ileana Mălăncioiu sau Augustin Buzura, dar și mai tinerilor Mircea Cărtărescu, Radu Paraschivescu, Petre Barbu sau Cătălin Țirlea, cu o poezie de certă valoare precum cea a generației optzeciste și post-optzeciste (de la Nichita Danilov și Alexandru Mușina la Cristian Popescu sau Marcel Tolcea), avem o „serie cîștigătoare” de excepții care mai trebuie doar să aibă șansa unei miraculoase întîlniri cu cititorii din vest. Din păcate, și aici excepția confirmă regula, care rămîne cea a unei tradiționale și endemice incomunicări între cultura românească și exterior.

De remarcat, de asemenea, că sîntem „deficienți” pe linia unei coordonate puternic dezvoltate în vestul european și american, anume literatura de non-ficțiune, cantonată la noi în zona jurnalului intim, dar dezvoltată

„dincolo” pe vaste teritorii tematice, de la politică la călătorie și de la economie la diplomatie. Această direcție literară este construită, în general, pe structurile jurnalismului. Și, cu riscul de a fi înțeles piezis și „antiestetice”, aș spune că mult mai rapidă ar fi receptarea noastră la nivelul cititorului mediu occidental dacă am renunța la snobism și am dezvolta tipuri de text mai aproape de conceptul comercial de vandabilitate. Mărturisesc că fac parte din categoria celor care admiră un roman de aventuri sau unul polițist – dacă este subtil construit și excelent scris. Asemenea opere au mare succes în afară, dar supuse oprobiului la noi. Aș spune totuși că nu în această zonă se naște subcultura...

Structurile noastre instituționale care pot promova cultura sînt cu mult sub limita unei funcționări normale. Avem institute culturale, atașați culturali și de presă, așadar sute de oameni care fîșgăie prin străinătate fără să aibă cea mai firavă idee despre ce ar putea face pentru cultura română. Dar mai avem, din fericire, șansa performanței unor scriitori români plecați din țară în anii '80 (de remarcat „nucleul parizian” – Dumitru Tepe-neag, Mircea Iorgulescu, Matei Vișniec, Dinu Flămînd, Petre Răileanu), singurii care fac ca România să poată fi surprinsă în flagrant delict de săvîrșire a actului cultural.

Instalatorul polonez și artistul român: „Jamais deux sans trois”

Francezii au spus *Nu la referendumul pentru Constituția Europei probabil pentru că s-au săturat să spună Da instalatorului polonez mai ieftin și mai eficient decît instalatorul autohton. Asta da țară snoabă, și instalatorii vorbesc franțuzește! Bun, dar nu e de glumit. Iar tema anchetei de față e dintre acelea care-ți cam strepezesc entuziasmul.*

Ioan T. Morar

Ce oferim noi Europei culturii după ce, pentru Europa untului, am omologat totuși cite ceva: horinca, turtul, Pleșcoiul și brînză de Năsău? Cu ce ieșim pe afiș?

Din păcate, recunoașterea europeană a valorilor culturale românești a fost mai mult rezultatul unor „accidente ferice” (că m-am săturat de „nefericite accidente” de la jurnalele tv!) sau al unor eforturi personale. Or, dimpotrivă, înregimentarea în sistemul de valori occidental ca artist francez, englez, german etc. de origine română. Dacă pentru viața politică internă n-avem un Havel, pentru export, se vede, n-avem un Kundera.

Și nu numai că nu avem, dar nici nu dăm semne că vom avea. Încă nu s-a găsit o strategie „națională” care să împingă scitiorii români în librăriile europene sau pictorii pe simezele galeriilor. Imaginea României în lume, dacă nu e un prilej de chiverniseală pentru cel care învîrte banii, atunci e cel mult o închiriere de spațiu publicitar prin cîteva publicații pricopsite.

Deși ar fi ceva ca, în viitor, la un nou referendum, măcar cîteva scriitori, pictori sau muzicieni să spună Nu și din cauza românilor care au invadat editurile, galeriile, scenele muzicale ale Europei.

România: 2 Nobeluri, 3 Urși de Aur + Cannes, 1 Booker pînă-n 2020

Vedete culturale „vandabile“? Export românesc pe piața culturală? Felul în care sună întrebările astea două mă trimite cu gândul fix în țig, la precupețe: „la kilu’ de Cărtărescu... Cărtărescu 5 lei kilu’... Hai, mamă, că mai am *Orbitor* și *Postmodernismu’* și-am plecat și io acasă! Le dau ieftin, maică...“. Sau: „Pentru baie, holuri, în loc de parchet avem Perjovschi într-o gamă largă de sortimente. Pentru cei

care preferă ambianta veselă, faianța Ion Barbu face ca timpul petrecut la toaletă să treacă mai repede. Original de la Petrița, nu făcute-n China!“. Sau: „Hai la nenea cu de toate: la trei agopiani îți iei ș-un băgău, la doi apolodori îți dăm ș-o ada milea, dai banii pe o-zone și ți-ai luat și zdob și zdob! Poster de prins muște cu Pleșu la NEC! Copane de Cristi Puiu la reducere – iei marfa și dai banii!“.

Cristian Neagoe

Nu e prea amuzant, știu. Dar nici căderea într-un discurs al consumismului cultural în care mecanismele pieței sînt singurele capabile să stabilească valori, iar marketingul, PR-ul și publicitatea joacă rolul principal în asigurarea succesului nu este prea amuzantă. Serios că nu e chiar așa. Lucrez într-una dintre cele mai importante librării din țară și vă pot spune „pe baza datelor empirice pe care le-am cules pînă în acest moment“ că: *piața culturală este mult mai imprevizibilă, mai sensibilă, mai fitoasă și mai pasibilă de schimbări bruște decît oricare alta*. Decît să intervii pe piața culturală cu instrumente grobiene mai bine îți dai un mail (cristianeagoe@gmail.com) și eu îți recomand cîteva cărți de-ale lui Heisenberg despre principiul incertitudinii, cu mult mai potrivite în

domeniul ăsta decît cărămizile lui Kotler.

Dar dacă întrebările de la care pornește acest dosar există în forma din *intro* și eu am voie să le înțeleg cum vreau, atunci să încerc să dau și răspunsuri. Artiștilor români valoroși le trebuie doar susținere, cred eu, în nici un caz nu au nevoie să fie puși în ambalaje strălucitoare și plimbați pe o tavă de argint pe sub nasul *cultural trend maker*-ilor europeni.

La fel ca în mai toate lucrurile care nu țin de domnia legii, de siguranța cetățenilor sau de infrastructură, statul ar cam trebui să-și ia etichetele de pe „promovarea culturii naționale“, fiindcă nu știe decît să facă buba. Unde-și bagă botul strică. Ce poate statul român să încerce? Păi, n-ar fi rău să sprijine financiar apariția unor traduceri din literatura română contemporană. Pentru asta, desigur, trebuie creată o rețea de legături

cu editurile importante, cu traducătorii, cu catedrele de limbă română din universitățile occidentale. Iarăși, n-ar fi rău să dea o mînă de ajutor (asta înseamnă bani, logistică, deschis de uși) atunci cînd i se cere, pentru ca evenimente culturale bine produse să aibă loc în țări în care România este cunoscută doar din *Dracula*, din *Harry Potter* și din *Scooby Doo*.

În România se studiază vampiri și dragoni. Dacă te duci în România trebuie să-ți iei cu tine funia de usturoi. Excelent! Ne putem folosi de chestia asta într-o mie de moduri (fără să distrugem totuși Sighișoara). Putem ironiza prejudecata asta, o putem face să lucreze pentru noi. În schimb, aruncăm cu miliardele ca să-l serbăm pe Ștefan cel Mare și ne simțim lezați cînd artiști contemporani fac mișto într-o expoziție numită *FAQ Stephen the Great*. Păi, atunci, FAQ România Pitorească.

Export cultură fără vedete

De obicei, cultura nu exportă vedete, ci obiecte. Cărți, caiete, stilouri, creioane... (vezi China). Uneori ea exportă și memorie, prezent și concepte. Foarte rar indivizi, căci scriitorul nu ține loc de lectură în weekend, nu te poți mîndri că ai acasă moaștele lui Sabin Bălașa și nu poți să trezești tot taraful din Clejani de dimineață, cînd ai tu chef de vreo strigătură. Desigur, nu oricine e dispus să creadă asta. Dar nu Cărtărescu e marele autor român cunoscut în Occident, ci *Nostalgia* e cartea pe care o mai citesc unii francezi.

Constantin Vică

Programele culturale ale Uniunii Europene nu pun în centru persoane, ci relațiile care se produc: schimb și parteneriat. Și interesul Uniunii nu e îndreptat spre starurile unei culturi, ci spre producătorul

de cultură. Care de obicei trebuie să se afilieze unei rețele și să propună programe comune, între mai mulți reprezentanți, din state și regiuni diferite. Mărturie stau două muzee: Muzeul Țăranului Român (în perioada de directorat a lui Horia Bernea) și Muzeul Național de Artă Contemporană. Ambele instituții au construit programe în jurul unor concepte. Iar conceptele acoperă valorile fondatoare ale unei Europe culturale.

Sînt tentat să încep discuția interminabilă despre brand-urile culturale. Ca să poți spune „cultura română este x“, trebuie să asumi că x poate fi dedus de undeva. Nu numai din producția culturală, ci și din cîteva imagini „de piață“ ale unor artiști, scriitori și gînditori autohtoni. E clar că vom exporta imagini recunoscute aici. Neclar este cum aceste imagini atrag atenția acolo. Răspund unor așteptări ale publicului european? Extind piața culturală europeană? Teoriile de marketing spun: un produs poate intra și

rezista pe piață dacă: a. este mai ieftin (diferențiere prin pret), b. este mai bun (diferențiere prin calitate), c. este susținut de o marcă (diferențiere prin promovare) și d. este ultra-specializat (crearea de nișe). Sînt patru modalități. Varianta a pică din start: nu putem produce cultură mai ieftină ca-n Europa. Nici b nu e posibil: o cultură mai bună e posibilă printr-un sistem educativ (nu numai universitar) mai bun. Ceea ce nu avem. Varianta c presupune crearea mărcii (adică ori marca se naște din vedete – lucru greu cît timp nu ești sigur de b; ori vedetele se vor adapta la marcă, ceea ce iar e greu și periculos). Ultima variantă, d, e impracticabilă: nișa trebuie descoperită. Și mai e ceva nedescoperit în cultură?

Nu cred că „vedetele culturale“ au vreun rol în promovarea culturii române. Nu rolul de produs de export. Ele pot face un singur lucru: să dinamizeze producția culturală, să acționeze în interior.

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

 de **VICTOR ESKENASY**, Radio Europa Liberă, Praga

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Un disc excepțional: Maria Fotino la casa britanică „Pearl”

A trebuit să treacă 15 ani pentru a vedea pe piața internațională a discului un CD cu o mare pianistă din România, arhive reproduse legal de o casă cunoscută de discuri istorice din Marea Britanie. Grăbiți-vă să obțineți acest disc compact, iar cei ce aveți posibilitatea, să-l comandați prin Internet, pentru voi și prietenii amatori de pian. De pian la superlativ fiindcă, după multe decenii, înregistrări istorice ale Mariei Fotino revin la lumină, perfect remasterizate, sub eticheta casei **Pavillion Records/Pearl**.

Cu câțiva ani în urmă încercam să conving un dirijor apreciat de la București de utilitatea publicării pe disc a ceea ce în Occident sînt denumite simplu „arhive” și fac faima unei culturi, unui spațiu cultural, a unei școli muzicale. Argumentele erau comune, la îndemîna oricui, tinînd și de o doză de pragmatism. Filarmonicile din România aveau nevoie după 1989 – și mai au încă –

să-și clădească un renume, au nevoie de cartea de vizită pe care o reprezintă un disc. Ele aveau și au nevoie de fonduri pentru a-și reinnoi instrumentele și completa și moderniza bibliotecile. Sigur, bănește, arareori discurile aduc mare lucru, dacă nu este pus pe cîntar și sporul de prestigiu pentru o cultură. Dar încercarea de a scoate la suprafață înregistrările de arhivă ale Filarmonicii bucureștene, de ce nu, în speranța că mai există, și ale celor din provincie, merita să fie făcută de mult.

Interlocutorul meu, poate fiindcă nu eram un muzician profesionist, poate fiindcă nu mîncasem suficient salam, para toate îndemnulurile să încerce coproducții cu case occidentale specializate în publicarea de arhive istorice. Arhivele Filarmonicii ar fi fost într-o stare de degradare avansată, trebuiau înfiș catalogate și abia apoi gîndit la o eventuală publicare, în așteptarea unor oferte primite de la mari case de discuri. Naivă și păguboasă concepție!

Au trecut ani și ani, iar cele cîteva, puține, arhive din patrimoniul Filarmonicii ce au fost publicate, în principal înregistrări ale dirijorului George Georgescu, au apărut cvasi ilegal, prost sau deloc remasterizate de către o companie franceză, celebră mai ales prin furturi și

pirataj. Între timp, compania cu pricina a dat faliment și am mari îndoieli că măcar familia dirijorului să fi cîștigat ceva de pe urma lor. Alte puține și rare arhive au fost publicate în ediții de circulație restrînsă, după benzi radio, furnizate de unii instrumentiști valoroși, stabiliți în Occident. Îmi vin în minte frumoasele interpretări ale violoncelistului Vladimir Orlov, apărute în colecția „Legendary Treasures” a companiei *Doremi* cu sediul în Canada. Colectionarii le tezaurizează, între ele aflîndu-se interpretarea în premieră mondială a concertului de violoncel de Anatol Vieru, cu Filarmonica bucureșteană condusă de Mircea Cristescu, a concertelor de Schumann și Hacıaturian, pentru ultimul la pupitrul orchestrei române aflîndu-se Sir Eugene Goossens. Am toate îndoielile că setul de discuri, apărut în 1998, se bucură de popularitate printre melomanii români sau că le este cunoscut studenților care practică violoncelul. Mă îndoiesc și că Filarmonica ar fi obținut drepturi de pe urma acestei ediții. Și așa fi bucuos să fiu contrazis.

Ar fi multe de spus. Inutil de discutat atitudinea, i-aș zice „așteptîndu-l pe Godot”. Marile companii de discuri nu numai că au abandonat aproape complet publicarea de discuri cu mari orchestre,

dar se arată foarte reticente pînă și la a-și utiliza propriile arhive. Mai adesea vînd drepturile unor companii mici, specializate în (re)producția de disc istoric, cum sînt, de exemplu, *Testament*, *Tahra* sau *Scribendum*. Între timp, însuși discul compact, ca suport muzical, este sub semnul întrebării, vremea lui fiind considerată de mulți trecută. Iar tentativele de a-l relansa, printr-o ameliorare majoră de calitate sonoră, prin SACD (discurile compact super-audio) sau DVD audio, sînt departe de a modifica în mod real peisajul.

Dar, dincolo de toate, discul casei britanice *Pearl* cu pianista Maria Fotino este cel care m-a îndemnat să pun pe hîrtie această scrisoare. Nu cunosc detaliile aflate în spatele publicării lui și bănuiesc că inițiativa îi aparține profesorului Mircea Fotino, care semnează și livretul discului. Important este că

arhiva Societății de Radio s-a deschis, în sfîrșit, legal și că remasterizarea vechilor benzi a fost făcută impecabil, într-un studio profesionist din Statele Unite. Și mai important este faptul că, așa cum o spune Mircea Fotino, pianista cea mai distinsă a generației ei în România, timp de patru decenii exponentă de frunte a școlii pianistice românești, Maria Fotino (1913-1996), poate fi din nou ascultată de melomanii de pretutindeni și de generația tînără de pianști români în căutare de repere profesionale valabile. Un singur regret, arhivele nu poartă absolut nici o dată, nici măcar estimativă a înregistrării pieselor selectate (Mozart, *Sonata în si bem. maj.*, K. 570, Scarlatti, *Sonata în fa min.*, L. 475, Chopin, *Etude în la bem.*, Op. 25 No. 1, *Scenele din copilărie* ale lui Schumann și, omagiu pretios anul acesta, *Suita pentru pian*, Op. 10 de George Enescu).

TEATRU ÎN LABORATOR
de **LUIZA VASILIU**

Chestii ușurele, de vară

Da, e-adevărât, s-a terminat stagiunea. Nu pricep. Cine a inventat stagiunile? De ce n-am voie să mă duc vara la teatru? Știu, există „teatrul de vară”, dar e mai degrabă un bilci – loc de desfășurare pentru marile show-uri estivale, cele care îi adună pe Stela & Arșinel și Blondy, de exemplu. Nu cer să-l văd pe Marcel Iureș jucînd vara în aer liber. De fapt, de ce nu? *Henric al IV-lea* jucat spre final de zi, la apus de soare (nu ăla de la Național, unul adevărat!) ar fi chiar frumos.

Zile trecute, am întreat o co-risistă de la Filarmonica din Cluj de ce artiștii au trei luni de vacanță. M-a contrazis: legal, au doar 22 de zile de concediu, iar restul verii trebuie să vină la serviciu, pentru repetiții. Bun, înțeleg, dar de ce nu pot juca sau cînta pentru public în perioada aia?

Știu că așa se întîmplă de sute de ani și n-are rost să mă mir aiurea, teatrele se închid vara și nu se poate face nimic. Dar trupele de commedia dell'arte nu se opreau niciodată timp de trei luni de zile din „turnee”.

Probabil că vara trebuie să luăm o pauză de cultură, să ne întindem pe șezlong și, eventual, să deschidem o carte. Parcă și aud voci: „Ce-i cu nebunia asta? De ce să vrei să mergi la teatru și vara?”. Pentru că-mi place și nu vād ce m-ar împiedica s-o fac. Ați văzut vreodată cum arată o sală de teatru goală, fără repetiții, fără public, fără spectatori, fără plasa-toare? E teribil de frumoasă. Cel puțin sala Teatrului Național din Iași e așa – liniștită, nebîntuită de nici o fantomă de personaje sau mai știu eu ce alte arătări, pustie, tăcută. Poate că ăsta e adevăratul spectacol de care poți să ai parte vara: scăpînd de zăpuseala de-a-fară, să intri în răcoarea din teatru, să te așezi într-un fotoliu și

să te uiți, pur și simplu, la ce nu se întîmplă pe scenă.

Dar cum metaforele nu țin de foame, și nici de cultură, ceva tot trebuia să fac în săptămîna care a trecut. Așa că am mers la închiderea stagiunii (iar „stagiune”, începe să mă calce pe nervi!) Filarmonicii din Cluj. Aparent, n-are nici o legătură cu teatrul – și eu credeam la fel înainte de concert. Pînă l-am văzut pe dirijor. Misha Katz e un tip ieșit din comun. N-are pupitru, n-are podium, n-are frac – are în schimb o cămașă neagră cu mîneci flam-boaiante, niște pantaloni pe care și-i tot ridică în fiecare pauză și o baghetă. Katz dirijează cu tot corpul, face pantomimă, dansează aproape, se mișcă pe jumătate de scenă în fața corului și a orchestrei (am uitat să spun că a dirijat *Carmina Burana* a lui Orff), bagheta îi e spadă, înjunghie aerul cu ea (sau o duce pînă la vîrfu nasului tenorului), zîmbește, se încruntă, figura feței e ca fluxul și refluxul, e extraordinar. N-am

mai văzut asemenea dirijor în viața mea. La început am zîmbit, nu știam ce să cred, apoi și *Carmina Burana* s-a făcut viață. Katz crede că muzica e mișcare, așa a gîndit și concertul la care am stat înmărmurit, în rîndul trei. Un prieten de-al meu, ascultător de Bach, spune că muzica se termină atunci cînd începe dansul. Mi-ar fi plăcut foarte mult să-l vadă pe Katz, lituanianul atît de atipic, extravertit, cuceritor și acaparant, Katz pentru care ridicarea umărului drept poate fi un indiciu pentru pianistă, de exemplu. Corul l-a iubit, orchestra la fel, publicul la fel. S-a dovedit pînă la urmă că un dirijor care sare, care se învîrte, un dirijor-actor-dansator nu e un maimuțoi, pentru că nici una dintre mișcările sau privirile lui nu e gratuită, ci e făcută numai ca să pună muzica în mișcare.

Așadar, dragii mei, dacă teatrele sînt închise vara asta (ca în toate verile de pe pămînt), pîn-diți-l măcar pe Misha Katz pe Mezzo, cîntînd la violoncel în „Trio Șostakovitch” (pe care chiar el l-a fondat). Nu e același lucru cu dirijorul văzut pe viu, dar cum e vară și timp mort, n-aveți decît să așteptați începutul de stagiune clujeană – pe 16 octombrie, Katz se întoarce cu *Sinfonia fantastică* a lui Berlioz.

„Războiul stelelor”: Între părțile vechi și sit(h)-urile noi

CRONICĂ DE FILM
de IULIA BLAGA

Acum câteva zile am văzut în „B-24-FUN” că la Cinematoteca Română a rulat *Călăuza Pană Albă*. Îmi suna familiar titlul, ca o persoană de care uitasem și, după un moment de suspensie, m-am prins și de ce: îl știam din copilărie. Se număra printre filmele mele favorite, ale căror titluri erau vehiculate în cadrul celebrului joc „Flori, fete, filme sau băieți, artiști sau cîntăreți”.

Perechile de opțiuni erau, din câte îmi aduc aminte, așa: între *Călăuza Pană Albă* și *Comoara din Lacul de Argint*, între *Piedone în Egipt* și *Războiul stelelor*, între *Nea Mărin miliardar* și *BD în alertă*, între *Drumul spre victorie* și *Hangar 18*. Pe vremea aceea, mergeam la cinema...

Era una dintre marile noastre bucurii, pe lângă „Zinele și zmeii” (pe care-l jucam pe două străzi). La *Războiul stelelor* am stat ore în șir la coadă, la cinematograful Pacea. L-am văzut pe urmă de alte cinci sau șase ori, învățînd engleza pe el. Când a ajuns în Sibiu și *Imperiul contraatac*, eram deja doxă în materie. Mi-am făcut chiar și o planșă pe care lipisem poze din revista „Cinema”, atașîndu-le replici din film și absolut toate numele de personaje sau de actori pe care le tinusem minte (il trecusem pînă și pe Richard Edlund, care răspundea de

efectele speciale; numele lui îl memorasem din fuga tamburului de pe genericul de final).

O fană a vechilor părți ale seriei

Mie îmi plăcea de Luke, soră-mii de Han. Eram amîndouă geloase pe Leia, așa că am fost ușurată cînd am aflat că Luke și Leia erau frați. Eram nebună după *Războiul stelelor*. (Atunci mi-a venit chiar ideea să mă fac actriță.) N-am fost totuși într-atît de nebună încît să mă aventurez în oraș la Casa de Cultură a Sindicatelor, unde *Întoarcerea lui Jedi* „se dădea”, la un moment dat, pe video, în săli despre care știam doar din auzite că sînt pline de băieți mari ce fumează, strigă și înjură. N-am văzut *Întoarcerea lui Jedi* decît mult mai tîrziu, iar pînă atunci toate poveștile celor care îmi spuneau că Vader e tatăl lui Luke și al lui Leia mi-au trecut pe lângă ureche. Circulau tot felul de minciuni și de variante. Nu prea le credeam, nu era filmul meu. Nici acum nu sînt foarte convinsă că Luke e într-adevăr băiatul lui Vader.

Sînt o fană *Războiul stelelor* și mă mîndresc cu asta. Dar o fană pe rit vechi, a vechilor părți ale seriei. Oricît de puține mi s-ar părea acum, e

un semn că și eu eram la un moment dat, dacă nu chiar sînt încă puerilă. Deci Han, Luke, Leia, Yoda, R2 D2, C3P0, Chewbacca fac parte din familia mea. Ce caută ei acum alături de Lorzii Sith, de Grievous, de Amidala, pînă și de Anakin/Vader, cu care nimeni nu mă poate face să votez nici dacă se pune pe respirat greu? Azi sînt alte zone, alte situri, alte încăperi. Cu toate astea, „nu mi s-a aplecat”, cum s-ar spune, de la *Răzbunarea Sith*. Am stat cuminte în fotoliu și, dacă am încercat să nu strîmb prea tare din nas la vederea mult prea multor săbii laser, dacă m-am străduit să nu adorm de la mult prea multele „bătăi” și bătălii, dacă am încercat să evit să mă gîndesc pe unde o fi Han și ce-o mai fi făcînd (timpul fiind, cum spunea cineva, un mare șvaiter), atunci pot spune că filmul nu mi s-a părut dezagrabil. Are o coloană vertebrală simplă, dar tare, și ea reprezintă chiar momentul de ruptură din destinul lui Anakin Skywalker, cel tentat de latura negativă a

forței, din prea multă dragoste pentru Padme Amidala. Peste această coloană vertebrală vine osatura formată din ceilalți Cavaleri Jedi, care încearcă să facă scut și să preîntîmpine inevitabilul. Totuși, o undă de fatalitate adie peste întregul episod. Mi-a plăcut Hayden Christensen pentru că are niște ochi care pot să bată ideal și într-o parte a forței, și în cealaltă. Mi-a plăcut că a putut alege, chiar dacă a ales prost. Că a fost inițial bun, deși a cotit-o (cînd eram mici, credeam că Vader a fost rău tot timpul), cu alte cuvinte că s-a dat o explicație convenabilă lucrurilor din episoadele pe care le știam de mici. Nu mi-a plăcut că e prea mult dezamăț tehnic, prea multe efecte, prea multe săbii laser, de toate culorile, nu mi-a plăcut că au dispărut glumele, că totul e sobru și pe bune, nu mi-a plăcut Ewan McGregor, deși mi-a plăcut Samuel L. Jackson, nu mi-a plăcut că instituția Cavalerilor Jedi a devenit un fel de afacere și așa mai departe. Da, vremurile se schimbă, numai robotii rămîn la fel.

Războiul stelelor – Răzbunarea Sith/ Star Wars – Revenge of the Sith

regia George Lucas; cu Ewan McGregor, Nathalie Portman, Hayden Christensen, Ian McDiarmid, Samuel L. Jackson, Jimmy Smits, Frank Oz, Anthony Daniels.

MUZICĂ PE LITERE

de RĂZVAN ȚUPA

Vedete despre care nimeni nu se gîndește să vorbească

Cu cîteva săptămîni în urmă, îl ascultam pe prozatorul Adrian Schiop vorbind despre cît de *cool* este să fii rrom. Exagerez puțin, dar logica lui era aceea de a porni pe urmele unei reconsiderări sociale a statutului rromilor. Apoi ne-au venit în minte medaliioanele de „muzică populară”, sub forma cărora sînt livrate de televiziunea de stat tradițiile românești, și ne-am dat seama că nici statutul culturii tradiționale românești nu este unul mai bun. S-a „infiltrat” între clișeele intelectualilor ideea că este *cool* să afirmi că Muzeul Țăranului de la București e una dintre cele mai vii zone de expresie tradițională.

Scriu asta pentru că din cînd în cînd este bine să verifici „clișeele snoabe”, pentru că nimic nu este mai snob decît să nu calci prin locul pe care îl lauzi. Așa se face că, în afara cîtorva pasionați, foarte puțini s-au implicat în criza care a marcat ultima jumătate de an a Muzeului Țăranului Român. Odată cu numirea noului director al Muzeului, instituția reînviată de Horia Bernea la începutul anilor '90 a trecut de la dezbaterea „cu cîntec” la petrecerea cu muzicieni adevărați. Și nu orice fel de muzicieni: maestrii populari au concertat cu succes în teatre și festivaluri de prestigiu din Franța, Elveția, Germania, Belgia, Olanda, Italia, Ungaria, Luxemburg.

Oricine a avut chef a putut, marți, 21 iunie, să-i vadă pe artiștii invitați de Muzeul Țăranului și prin Cismigiu și

într-un concert special organizat la sediul Muzeului. Cine au fost maestrii populari invitați la Ziua Internațională a Muzicii? Mai întîi „ceatarîșul” Călin Raț, originar din Carei, unul dintre discipolii muzicianului Dumitru Iederan. Iederan era cunoscut și pentru că, la rîndul său, a fost elev al ceatarîșului-țigan* Isidor Șerban din Sfîna (devenit, printr-un miracol, celebru în Occident). „Călin Raț este inegalabil în piesele care reclamă virtuozitate, dar și execuție delicată și swingată – așa cum este Danțul Mare, o piesă-capodoperă emblematică pentru Codru, cea cu care își începe de obicei orice cîntare”, scria în prezentarea celor de la Muzeu. Nici nu știu ce să mai adaug. Poate doar că, alături de el, printre protagoniștii concertelor s-a numărat și Daniel Dan, un „fost copil minune”, dirijor al orchestrei populare din Baia Mare, dar fiu al unui *ceteraș*-țaran din satul Buciumi – Maramureș.

Mi-ar plăcea să revin cîndva cu rînduri lămuritoare asupra artei lui Constantin Lupu, care a căutat prin toate cotloanele Botoșanilor „muzici” mai

Constantin Lupu (stînga) și Emil Mihaiu, o „vedetă” a genului (dreapta)

puțin cunoscute. A lucrat cu o mulțime de fluierași, cobzari, vioariști și fanfarașii pe care țărani nu-i băgau prea mult în seamă, pentru că muzica lor „ieșise din modă”. Cel de-al patrulea protagonist al concertelor de la Muzeul Țăranului a fost Emil Mihaiu (o

„vedetă” a genului). Mihaiu este unul dintre maestrii populari care s-au obișnuit cu studiourile de înregistrări. A cîntat pentru Etnophonie, Electrecord și New Samarkand Records.

* Așa sînt numiți muzicanții populari din zona Careiului

ARTE VIZUALE
de **MATEI BEJENARU**

Sculpturi de un minut

În secolul XX, registrul sculpturii s-a extins radical prin detașarea de corpul uman. Prin abstractizarea formelor din opera lui Brâncuși, corpul uman devine geometric, dînd astfel drum liber sculpturii abstracte, îndepărtînd-o de formele biomorfologice. Pierderea „proporției umane” în sculptură printr-un proces de „dezumanizare” a fost urmată de o nouă fază, pe care aș numi-o reificarea sculpturii, prin „înlocuirea” ei cu obiecte găsite – *objets trouvés*, asamblaje mai mult sau mai puțin funcționale.

O altă schimbare a statutului sculpturii are loc în anii '60-'70, prin procesul de dematerializare a acesteia în arta conceptuală și acționism. Noile materiale, precum masele plastice și neonul sau diferitele procese integrate în sfera artistică, au „pulverizat” obiectul artistic în concept, îndepărtîndu-ne și mai mult de lumea formelor sculpturale clasice sau moderne.

Ca o reacție la această situație, asistăm în anii '80 la intrarea în lumea obiectelor artistice a pieselor de mobilier, care cîștigă astfel, pe lîngă calitatea de obiect funcțional din viața de zi cu zi, și pe aceea estetică, conferită de sculptură. O consecință firească a acestei situații a fost „reintrarea” corpului uman în sculptură din perspectiva unei noi ecuații, în care utilizarea obiectelor devine mai importantă decît ele însele. Această nouă estetică a făcut ca sculptura să se redefiniească în ultimele două decenii ca aparținînd practicilor utilizare și construcțiilor, în care paradigma fotografiei este dominantă.

Probabil unul dintre artiștii care a influențat cel mai mult această schimbare este austriacul Erwin Wurm.

Prin modul său original de a folosi fotografia și video-ul, el a introdus noi parametri în ecuația sculpturii, cum ar fi durata, pe lîngă cei clasici, precum gravitația, greutatea, echilibrul, materialitatea și forma. Pentru Wurm, corpul uman în conexiune cu obiecte în poziții care nu pot dura mai mult de cîteva minute reprezintă o extensie a sculpturii către teritoriul media. Unul dintre cele mai cunoscute proiecte ale sale, *One Minute Sculptures*, a fost dezvoltat în ultimii zece ani și reprezintă o colecție de fotografii, filme video ce documentează diferite acțiuni bizare și neobișnuite, în care corpul uman este imaginat de către artist în situații ce nu țin de logica firească. Un personaj masculin stă culcat pe spate susținut de muchiile scaunelor dintr-o sală de concert, un tînăr taiwanez stă pentru cîteva minute în genunchi în mijlocul unei străzi comerciale din Taipei, un alt bărbat stă orizontal, sprijinindu-se de peretele unei case și de un semn de circulație – iată cîteva descrieri ale sculpturilor de un minut ale lui Erwin Wurm. Situațiile create de el pot fi privite cu umor, dar poate cel mai important lucru este citirea

Aspect din seria *One Minute Sculptures*, o colecție de fotografii și filme video ce documentează diferite acțiuni bizare și neobișnuite

lor într-o cheie a sculpturii discursive, a așa-zisei sculpturi despre sculptură, care analizează limitele și poziția acestui mediu de expresie vizuală. Ele au un mare succes atît la publicul larg, cît și la cel specializat,

notorietatea artistului depășind spațiul elitist al artelor vizuale contemporane. Poate nu întîmplător ideile sale au fost folosite în unul din ultimele videoclipuri ale cunoscutului grup rock Red Hot Chili Peppers.

LIBERUL ARBITRU
de **SORIN STOICA**

Vizionarul Geo Bogza

În 1937 Geo Bogza se găsea în Moldova, într-un tîrg al cărui nume nu ne privește, și acolo i se întîmpla o chestie fabuloasă. O treabă absolut uluitoare. Vede un țaran mîncînd o înghețată. Trebuie spus că mîncatul înghețatei ca activitate nu e o chestie de toată mîna, ci, spune Bogza, „în contact cu corpul omenesc ea încetează să mai fie solidă, topindu-se între dinți, lăsînd să se scurgă, într-o parte și alta a limbii și apoi pe esofag, șuvoaie reci și proaspete, făcînd să izburnească sub cerul gurii evenimentul desprîmăveririi cînd pornesc să se topească zăpezile”. Fiecare mîncă altfel înghețata, decidea el privind cetățenii dintr-o cofetărie din centrul Bucureștiului: „Cucoanele păreau pisicuțe care lingeau o smîntînă deosebită, iar domnii, buldogi dresați în zgardă de argint”.

Zice-se că pe vremea aceea, în Moldova, apariția unui cărucior cu înghețată echivala cu apariția unui transatlantic. Și, cum spuneam, s-a întîmplat atunci ceva nemaivăzut: un țaran a comandat înghețată. „Pe cînd negustorul umplea profesional cornetul, el avea aerul unui om care a dat foc la fitilul unui butoi cu praf de pușcă și așteaptă să vadă ce-o să fie.” Nu e greu de observat că țaranul nu știa să mînce înghețata, deși tot Bogza presupune că omul era „un năzdrăvan în lumea lui, un tip capabil de toate cutezanțele”. Cînd cornetul a fost plin, l-a luat și a mușcat din el ca din mămăligă. Răceala l-a surprins și o clipă a căscat ochii mari. Dar a mușcat și a doua oară. Luînd cunoștință de ce i se petrecea în gură și pe beregată a izbucnit odată în rîs.

În 2005, într-o seară de iunie, Gigi Becali se afla tot la un fel de tîrg, la Marriot, ca să decidă, îl cumpără au ba pe Protasov ăla despre care tocmai i se povestise că, în anii '80, cînd Gigi vindea miei și iaurt arabilor, ei bine, că pe atunci Protasov era un atacant de țî se sparie gîndul. În anul 2005, într-o seară de iunie, io mă aflam ca și alte mii, milioane (?) de telespectatori în fața televizorului. Și am văzut un fapt absolut bulversant, o chestiune absolut uluitoare care te poate face să te sucești chiar în ceea ce privește convingerile tale cele mai intime. L-am văzut pe Gigi Becali cumpărînd un cornet de înghețată și mușcînd deopotrivă din cornet și din ambalaj. Înghețata era molfăită de parcă ai fi jumult un copan de pui olecuță mai ațos. Probabil Gigi nu avusese timp să bage pe sub nas în acea dimineață. Noaptea precedentă fișase *Războinicul luminii* pînă la epuizare.

Atunci, în acea seară de iunie 2005, Becali mîncă de parcă se războia cu cineva. Nu-l deranja ambalajul. Naturaletea cu care îl clenfănea m-a făcut să cred că el a presupus că așa și nu altcumva se halește chestia aia rece și colorată. Bă! Mai arunca în rîstimpuri către un ziarist. Așa își începe Becali fiecare frază, fiecare expunere. Adică ai ceva de împărțit permanent. Trebuie să te răfuiesti cu oricine. Singur împotriva tuturor. Și vîzînd ospățul becalian, mi-am amintit de textul lui Bogza. Similitudinea evidentă mi-a provocat o analogie nesimțită, m-a făcut să mă întreb, mă, n-or fi fost rude? N-or fi fost rude ei – țaranul din 1937 și Becali?...

O nouă apariție la Editura LiterNet – Mihail Gălățanu, *Atelierul de clopote*

Toată istoria romanului se derulează „între și între”. Între două lumi: lumea în care Sotir, personajul principal, se afundă, solitar, în căutarea aceluia „ceva” ce-i va permite să ajungă la glasul clopotului și lumea celor rămași „la suprafață”, urmînd cursul timpului care, și el, nu bate secundele în același ritm pentru toți. Toată povestea pare a se întîrzi în jurul lui Sotir și al clopotelor sale, dar ca orice traseu inițiatic aparenta simplitate este un drum înfundat. Între două lumi, între două bătăi de clopot, Sotir decide: „să nu mai iasă la suprafața lumii impure”. (Geta Rossier)

Romanul *Atelierul de clopote* poate fi descărcat, gratuit, în format pdf de la adresa <http://editura.liternet.ro>.

Suplimentul
CULTURĂ

Un proiect cultural realizat de
Editura Polirom și Ziarul de Iași

EDITURA POLIROM SA
Director general: Silviu Lupescu

GRUPUL DE PRESĂ MEDIANET SRL
Director: Gabriel Rusu
Redactor-șef: Toni Hrițac

COLEGIUL DE REDACȚIE:
George Onofrei (redactor-șef),
Emilia Chiscop,
Denisa Comănescu,
Florin Lăzărescu,
Lucian Dan Teodorovici

SECRETAR GENERAL
DE REDACȚIE: Victor Jalbă

REDACTOR: Ana-Maria Onisei

RUBRICI PERMANENTE:
Adriana Babeți, Emil Brumar, Radu Pavel Gheo,
Florin Lăzărescu, Ionuț Chiva,
Lucian Dan Teodorovici;

Carte: Luminița Marcu, Doris Mironescu;

Muzică: Victor Eskenasy,
Bobi și Bobo (Fără zahăr),
Răzvan Țupa;

Film: Iulia Blaga;
Teatru: Luiza Vasiliu;

Arte plastice: Matei Bejenaru;
Caricatură: Lucian Amaril (Jup);

Colaje foto: Ion Barbu;
TV: Alex Savitescu;
Fotbal: Sorin Stoica.

ADRESĂ: Iași, B-dul Copou
nr. 4, etaj 3, CP 266,
tel. 0232/214.100, 0232/214111,
0724/574355, fax: 0232/214111,
e-mail: supliment@polirom.ro

PUBLICITATE: Oana Asaței,
tel. 0232/252294

DISTRIBUȚIE / ABONAMENTE:
Mihai Sirbu, tel. 0232/271333

■ în Iași: Media Distribution SRL,
tel. 0232/216112
■ în țară: Rodipet SA, București,
tel. 021/224420, int. 192

■ abonamente la orice
oficiu poștal din țară
■ cititorii din străinătate se pot
abona la adresa
export@rodipet.ro

TIPAR: SC
Multiprint SA,
Iași,
Strada Bucium
nr. 34,
tel. 0232/211225,
0232/236388

Potrivit art. 206 CP responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului aparține autorului.

Dialog cu Jan Guillou, autorul romanului „Răul”

„Scriitorii nu sînt niciodată vînători de corupți”

Jan Guillou este un personaj controversat, figură desprinsă parcă din romanul *Răul* care l-a făcut celebru, tradus și publicat și în România. O fizionomie aparent aspră, privirea deschisă, iscoditoare a ochilor albaștri, o strîngere de mînă fermă. Dacă adăugăm vocea hotărîtă, fraze care incită comentariile, dorința de a comunica, dar și de a-și înțelege interlocutorul, „obținem” un rezultat aproape romantic. Jan Guillou trece drept un intelectual fin, un scriitor decis să abordeze subiecte complet neconvenționale. O copilărie dură, o adolescență frămîntată, o serie de romane polițiste sau istorice (a căror acțiune este plasată în timpul cruciadelor, dar al căror mesaj trimite la actualitate) sau întreprinderile privind corupția au făcut din Guillou un autor consacrat pe piața internațională. Romanul apărut recent și în

România, *Răul* (Editura Humanitas, 2005), urmărește traiectoria sinuoasă, aventuroasă și dură a adolescentului Erik, marcat de violențele fizice pe care i le aplică propriul tată. Ieșirea lui Erik din mediul familiei este la fel de impregnată de violență: mediul internatului unde se va afla timp de doi ani se dovedește a fi unul al bățăilor între elevi, grupați în cei fără drepturi care trebuiau să suporte și cei incluși în așa-numitul Consiliu, adică elevii din clasele terminale, cei care aveau drepturi indiscutabile în a da pedepse. Erik rezistă, asemenea unui răzvrătit. E un caracter singular, puternic, reflexiv, susținut cu căldură, dar din umbră, de prietenul său, Pierre Tanguy. Singurul refugiu în acest univers al terorii sînt orele de sport și povestea de dragoste pe care o trăiește cu tînăra Marja.

Interviu de Dana Radler

Felul în care avansează în romanul dumneavoastră firul poveștii pare să indice că răul și violența sînt indisolubil legate de putere și de dorința de putere. Cum comentați această legătură?

Vă pot spune că biologia ființei umane funcționează așa: cînd sîntem foarte agresivi nu simțim durerea. Nu doare să primești un pumn în față la momentul respectiv, de-abia mai tîrziu simți durerea, dar nu atunci cînd înfrunți un adversar. Îți poate atîta dorința de putere, efect al simplei biologii și al modului în care percepem contactul nostru cu ceilalți, chiar și pe cel violent... Nu are de-a face cu partea morală, asta-i o chestiune complet diferită. Oamenii sînt definiți atît de biologie, cît și de umanitate și trebuie să echilibrăm aceste două aspecte: biologia și ideologia. Un vechi principiu spune că tindem și urmărăm să punem ideologia pe primul plan. Și Biblia afirmă același lucru.

Ați putea să explicați ideea „echilibrului terorii”?
Analizii politici și cercetătorii susțin că e un principiu depășit, valabil pentru perioada războiului rece. Care este poziția dumneavoastră?

Vorbesc, într-adevăr, despre echilibrul terorii în roman și acesta e valabil și în zilele noastre. Statele Unite sînt forta dominantă și au rămas singura după sfîrșitul războiului rece, ceea ce le permite să facă mai mult, după cum le place! Totuși, nu cred că puterea Americii va dăinui foarte mult, istoria ne arată aceasta.

Experiența lui Erik și stilul de viață din internatul Stjärnsberg arată că violența e strîns legată de rasism...

Rasismul are multe forme. Am cunoscut formele de apartheid în țările africane timp de decenii întregi. La vremea respectivă, exista ideea, larg răsîndită, că europenii trebuie să cucerească zonele din acea parte de lume întrucît nu erau populate. Pe de altă parte, experimentul nazismului a dus rasismul la extrem, la a gîndi numai în termenii superiorității unei națiuni. După colapsul apartheid-ului, rasismul nu mai e la modă. Americanii au trecut, prin urmare, de la rasism la patriotism și naționalism extrem. Președintele Clinton, reprezentînd omul cel bun, a descris Statele Unite ca „singura națiune indispensabilă din lume”. Numai națiunea americană, indispensabilă, așa cum a definit-o, ar putea călăuzi restul lumii.

Există vreo legătură între acestea și motivul pentru care credeți că americanii sînt interesați să ducă „războaie drepte”?

Da, dar opinia publică largă a fost foarte critică în ceea ce privește invazia Irakului. Noi nu credem în războaie drepte. Majoritatea suedezilor nici nu sînt religioși. Religia e o retorică a americanilor, nu ni se potrivește de fel. De aceea suedezii sînt în favoarea Uniunii Europene.

Sînt optimiști suedezii în ce privește viitorul Uniunii Europene?

Din acest punct de vedere, da. Majoritatea suedezilor cred că Uniunea Europeană ar trebui să echilibreze Statele Unite, în rest

sînt însă relativ sceptici față de aceasta.

Este extrem de incitantă prezența în roman a unui personaj ca Pierre Tanguy. De ce ați simțit nevoia să-l includeți în poveste?

Pierre e necesar. El reprezintă singura șansă de a avea o reflectare intelectuală asupra a ceea ce se întîmplă. Cred că, dacă în 1989 mulți români încercau să acționeze, erau mulți dizidenți pe scenă...

Realizați potențialul romanului dumneavoastră ca instrument potrivit pentru diverse activități literare și creative cu tinerii?

Cînd am scris cartea, trebuie să mărturisesc, n-am avut habar că ar putea fi citită de adolescenți. Credeam că e prea sofisticată intelectual. Mi-am subestimat din acest punct de vedere cititorii și nu o s-o mai fac vreodată.

Proza dumneavoastră, după succesul acestui roman, s-a concentrat asupra perioadei cruciadelor. Care să fie motivația pentru o astfel de trecere – de la teme contemporane – la o proză de tip istoric-eroic?

Cruciadele pot părea misterioase publicului larg, dar ele nu constituie un mister pentru istorici. Pînă relativ curînd, am avut două versiuni distincte: una arabă și una britanică, evident diferite din multe puncte de vedere. Putem afirma acum că știm ce s-a petrecut în acea perioadă, lună de lună.

În 1995 am fost, la un moment dat, izolat în Kazahstan, într-o cameră de hotel, căci așteptam un mijloc de transport spre o anumită destinație. Nu puteam părăsi camera, deoarece așteptam să fiu sunat la telefon din clipă în clipă, așa că m-am uitat la televizor. La momentul respectiv avea loc un mic experiment, fiindcă programele kazahe nu erau subtitrate în arabă, ci în limba kazahă, cu caractere latine... Oricum, nu înțelegeam... Așa că m-am uitat la CNN, în total 48 de ore. Ceea ce e pură tortură pentru un ziarist, o adevărată insultă. Și voi explica de ce: am luat o coală de hîrtie, am tras două coloane – în stînga urma să-i trec pe cei buni, în dreapta, pe cei răi. De fiecare dată cînd un arab sau un mahomedan apărea pe ecran, îl tre-

ceam în coloana respectivă, în funcție de cum era descris, bun sau rău. Elementul surpriză a venit cînd am constatat că personajele din țări islamice erau descrise numai ca „rele”: am ajuns la 57 de bifări pe coloana respectivă! Toți erau „răi”! Asta m-a făcut să cred că am găsit începutul unui „război sfînt”. Orice preot din America poate demonstra, pornind de la ce se vede pe ecran, că islamicii sînt răi. Nu am văzut un mahomedan îmbrăcat în haine obișnuite, exprimîndu-și gîndurile. Numai indivizi nebuni, numai indivizi care aruncau cu pietre, se băteau, se purtau ca animalele. Ca demonii. Asta m-a dus cu gîndul la războiul sfînt. Războiul început de America va dura suficient de mult, probabil că eu nu voi trăi să-i văd sfîrșitul. Și atunci m-am întrebat: cum poți scrie despre un război sfînt?

Și care e răspunsul?

Sînt ziarist și lucrez la „Aftonbladet”, principalul cotidian din Suedia. Ca ziarist, pot doar reflecta asupra lucrurilor recente, evenimentele petrecute în ultima săptămînă. Dar dacă vrei să ai o imagine mai profundă și mai amplă, atunci trebuie să mergi mai în adîncime. Întrebarea e dacă putem înțelege actualul război sfînt comparativ cu ce s-a petrecut anterior. Cred că romanele mele arată inutilitatea războaielor sfînte. De aceea, de îndată ce m-am întors

din Kazahstan, am început să studiez istoria medievală.

Ce a urmat?

Anul trecut, am terminat un roman despre corupție. În calitate de ziarist, am observat concentrarea pe detaliile „tehnice”: se vorbește de cei corupți în media, arătîndu-se ce sume au luat, ce trafic de influență s-a petrecut. Dar nici unul dintre articolele pe care le-am citit nu merge dincolo de suprafață! Așa că, întrebarea mea rămînea fără răspuns: cum se comportă acești oameni, cum vorbesc cînd sînt între ei? Am avut ocazia să merg pe firul unor povești care nu apar niciodată în ziare. Am avut prilejul unic să văd asemenea oameni într-o situație cu totul specială. Vedeți, scriitorii nu sînt niciodată vînători, cel puțin în Suedia! Eu sînt! Și, mergînd la vînătoare, i-am văzut pe cei corupți ucigînd. În stilul lui Ceaușescu, cu animalul țintit la o distanță fatală. Fapt e că după vînătoare are loc o cină cu toți vînătorii. Iar conversațiile de la cină spun foarte multe!

I-am văzut pe acești oameni în două situații deosebite: omîrînd și mîncînd. Asta se întîmplă după 1990, așa că iarăși m-am întrebat: cum e posibil ca valul de ajutorare din Suedia spre țările estice să fie urmat de unul de corupție? Și răspunsul e următorul: oamenii cred că lăcomia e bună, chiar dacă comunismul s-a dove-

dit un eșec. Acesta e fundamentul unei ideologii bazate pe furat. Pentru ei, a fura înseamnă a progresa!

Care a fost reacția publicului față de articolele și romanul scrise de dumneavoastră?

Un impact uriaș! În Suedia, oamenii votează cam așa: vreo 40% pe socialiști, vreo 20% pe cei de dreapta, iar din cei 20% care cred în conservatori, doar 2% sînt bogați. Majoritatea populației îi urăște pe cei bogați și corupți. Am fost primul care a scris despre asta. Mă gîndeam cum poate fi scris un roman privind corupția. I-am ridiculizat pe hoți, i-am făcut să arate absurd, caraghios, am folosit satira. Aș fi putut fi indignat, dar asta nu era calea potrivită pentru a-mi face cunoscut mesajul! Aș fi putut critica manierele, morala, dar toată lumea știa ce poziție am față de ei! Așa că a trebuit să găsesc o altă cale pentru a ajunge la mintea cititorilor. Toată lumea a discutat romanul meu, oamenii au rîs de aceste personaje. E foarte bine să poți rîde de ei!

Jan Oscar Sverre Lucien Henri Guillou s-a născut în Södertälje, Suedia, mama fiind fiica unor aristocrați suedezi, tatăl, un diplomat francez.

Înainte de a deveni ziarist în 1964, Guillou a studiat dreptul doi ani. Cariera literară include romane, de la cele cu note autobiografice, la cele polițiste sau istorice. Cărțile sale sînt extrem de populare în țările nordice. În 1999, Guillou a fondat cu Ann-Marie Skarp, partenera sa de viață, Liza Marklund și Sigge Sigrdsson Editura Piratforlaget. Romanele sale sînt în prezent traduse în peste 12 limbi străine.

